

Estratègia de reactivació i enfortiment de l'Economia Social i Solidària per a la vida a la ciutat

#BcnESS2030

Document revisat, 18/6/2020

PERQUÈ UNA ESTRATÈGIA D'ESS 2030?.....	6
I. La riquesa i diversitat de l'ESS.....	6
II. Contextualització.....	8
III. L'Agenda 2030 per al Desenvolupament Sostenible.....	14
QUÈ COMPATIREM ELS PROPERS 10 ANYS?.....	16
IV. Línies estratègiques generals.....	16
L1: Augmentar el pes de l'ESS en l'economia de la ciutat, la seva solidesa, articulació i extensió, en especial en sectors estratègics.....	16
Per augmentar el pes de l'ESS en l'economia de la ciutat, la seva solidesa, articulació i extensió, en especial en sectors estratègics, s'han identificat les següents fites:.....	17
S1: Alimentació i agroecologia.....	18
L2: Posicionar l'ESS com una realitat de prestigi a la ciutat.....	27
L3: Crear i consolidar estructures i infraestructures estratègiques de l'ESS.....	29
L4: Territorialitzar l'ESS en els barris i districtes.....	30
L5: Generar més marcs de coproducció de polítiques públiques amb l'ESS.....	31
L6: Contribuir a prevenir i reduir les desigualtats socials dintre la ciutat.....	33
L7: Desenvolupar palanques que impulsin l'Estratègia.....	34
P1: Consum conscient i transformador.....	34
P5: Nova gestió pública.....	38
P6: Intercooperació i creació de mercat social.....	39
L8: Transversalitzar els reptes de l'economia digital, l'economia feminista, les migracions i la transició energètica i ecològica.....	39
RT1: Economia digital.....	40
RT2: Economia Feminista.....	41
RT3: Migracions.....	41
RT4: Transició energètica i ecològica.....	42
RT5: Protagonisme de la joventut.....	43
V. Projectes de ciutat i propostes de treball.....	45
(1) Taules i plans d'intercooperació sectorial.....	45
(2) Fons de finançament i inversió de l'ESS.....	46
(3) Pol cooperatiu de ciutat i Ateneu Cooperatiu de Barcelona «Coòpolis».....	46
(4) Contractació pública responsable i ESS.....	46
(5) Observatori ESS: observació, anàlisi, mapeig i avaluació de l'ESS a la ciutat.....	47
(6) Consum conscient i Mercat social.....	47
(7) SomESS: Relat propi i compartit de l'ESS.....	48
(8) Xarxa de recursos i espais per a l'enfortiment de l'ESS.....	48
(9) ESS arrelada al territori: Impuls d'estratègies territorials a Districtes i barris.....	49
(10) Educació i ESS / Educació i formació per desenvolupar l'ecosistema d'economia social.....	49
VI. Indicadors.....	50
COM VOLEM TREBALLAR PLEGADES?.....	51
VII. Participació i Governança.....	51
VIII. Òrgans.....	52
1. Grups de treball.....	52
2. Àmbit Participat.....	54
3. Congrés Biennal d'entitats signats de l'Estratègia.....	55
4. Grup Motor.....	56
5. Entitats adherides.....	58
IX. Eines.....	59
1. Secretaria Tècnica.....	59
2. Comunicació.....	60
AGRAÏMENTS.....	61
ANNEXES.....	65

LA TRASCETRASCENDÈNCIA DEL MOMENT

Durant un any, una pluralitat molt significativa d'entitats representatives i d'empreses i organitzacions de l'ESS de la ciutat, incloent membres d'economies col·laboratives, economies comunitàries, del teixit associatiu i de les finances ètiques, juntament amb el Comissionat d'Economia Social, Desenvolupament Local i Política Alimentària de l'Ajuntament de Barcelona, així com personal tècnic de Ajuntament i Barcelona Activa i la participació de membres de diferents grups polítics municipals amb representació al consistori, hem estat treballant intensament per a definir un marc de treball conjunt per l'impuls de l'ESS a la ciutat per als propers deu anys.

L'«Estratègia Barcelona ESS 2030», és alhora un procés col·lectiu, un espai de trobada, una voluntat i oportunitat de governança compartida, i un document consensuat, entre els actors de l'ESS i l'Ajuntament, per a prioritzar línies de treball conjuntes i sectors d'activitat clau a la ciutat per a fer créixer i enfortir el teixit de l'ESS i contribuir així al desenvolupament socioeconòmic de la ciutat i al benestar dels seus veïns i veïnes.

I mentre estàvem acabant la primera fase d'aquest procés, espai de trobada i document, que havia de culminar amb la seva presentació pública durant la primavera o estiu d'enguany, ens ha sobrevingut la pandèmia COVID-19. Un escenari que cap de nosaltres preveia i que ens deixa unes conseqüències socials i econòmiques que mostren dolorosament, com s'expressa al document «Una Economia per a la Vida»¹, la fragilitat d'un model econòmic global que prioritza l'acumulació privada de riquesa per sobre de la resolució col·lectiva i equitativa de les necessitats humanes i fa encara més evident la necessitat de construir sistemes socials i econòmics més compromesos amb la sostenibilitat de la vida de les persones, del planeta i també de la ciutat.

L'Estratègia com a procés, ens ha permès encetar un marc de relacions més estretes, plurals i conscients de la nostra diversitat; i més enllà de la suma d'interessos ens hem centrat en identificar allò que és compartit, necessari i potenciador de l'ESS de la ciutat. Ara, davant les necessitats socials i sanitàries urgents i les conseqüències socioeconòmiques que preveiem devastadores, posem el procés de l'Estratègia al servei de la ciutat i orientem la nostra acció conjunta pels propers deu anys a construir un model productiu orientat a la democratització, la relocalització, la mutualització i la transició ecosocial de les activitats econòmiques de la ciutat, basat en la creació i el desenvolupament d'empreses i organitzacions que posin les persones al centre, arrelades al territori, que generin llocs de treball de qualitat i sistemes de treball respectuosos amb l'entorn social i ambiental,

En un context, que descrivim més endavant, de crisi ambiental i emergència climàtica trascendental per a la humanitat, de revolució tecnològica digital sense precedents, de globalització accelerada dels sistemes productius i de consum, i de transformació disruptiva dels ecosistemes econòmics, del món del treball, de les relacions socials i dels patrons de vida, no pensar en la creació d'una nova «normalitat» ens semblaria una visió no només irreal sinó irresponsable i no desitjable.

¹ Ivan Miró, «Una Economia per la Vida. De la Covid-19 a un Nou Model Econòmic Plural, democràtic, relocalitzat i ecològic per Catalunya. Proposta de Pacte català per la Salut Col·lectiva, la Democràcia Econòmica i la Justícia Socioambiental», Abril 2020.

Estem convençudes que és necessari un altre model econòmic centrat a satisfer les necessitats bàsiques i essencials de (tota) la població: alimentació, salut, educació, atenció social, habitatge, energia, en definitiva necessitats de protecció de la gent, de la natura i del medi ambient. Així doncs, l'Estratègia no només s'ha d'orientar a sostenir, revitalitzar i enfortir l'ESS, sinó que vol contribuir a la resiliència productiva, laboral i social de la ciutat en el seu conjunt.

L'Estratègia com a espai de trobada i de governança compartida, aspira des dels seus inicis a ser una guia per a les polítiques d'ESS en els propers governs locals, una inspiració transversal per a totes les polítiques municipals (cultura, sostenibilitat, mobilitat, habitatge...), i també una font d'idees i propostes que puguin fer seves les administracions supralocals que desenvolupen polítiques d'ESS a la ciutat. Davant les conseqüències de la pandèmia, l'Estratègia vol ser també un clam a aquestes polítiques públiques per a que orientin la necessària recuperació econòmica cap el bé comú, la dimensió col·lectiva i la solidaritat.

El sector públic ha recuperat el seu rol socioeconòmic central en el context d'emergència sanitària, social i econòmica, però cal apuntalar aquesta centralitat també en el procés de reconstrucció postcoronavirus.

En els propers mesos i anys els Ajuntaments i entitats locals han de reprendre el seu protagonisme com a agents en interdependència directa amb les veïnes i veïns, els comerços, el transport, les escoles i centres educatius, els espais residencials per a gent gran, les infraestructures de mobilitat, etc. han de recuperar la seva capacitat política de construir unes ciutats on la vida sigui digna.

Part d'aquesta interdependència s'expressa en fórmules de concertació públic-social-comunitària, de cooperació públic-privada i de coproducció (cocreació, cogestió, coseguiment i coavaluació) de les polítiques municipals on l'ESS és una aliada natural. L'ESS, juntament amb el divers teixit associatiu, els sindicats, el petit comerç de proximitat, la comunitat educativa, entre molts altres agents, hem de conformar un metabolisme econòmic i social equilibrat, pel desenvolupament i la transformació dels nostres barris i Districtes al servei, de les persones que hi viuen i l'ecosistema que la sosté.

En darrer terme, l'Estratègia com a document que teniu entre les mans, és el resum de les prioritats i el treball conjunt que ens proposem en els propers deu anys a la ciutat de Barcelona els agents de l'ESS i l'Ajuntament. Inspirades en l'Estratègia, cadascuna de les entitats signants formularem els nostres propis plans de treball, per tal de complir amb els nostres compromisos institucionals i atendre les especificitats d'aquelles entitats a les què representem. Totes ens comprometem a complementar i enriquir els continguts de l'Estratègia i, en especial, als projectes de ciutat que ens hem proposat desenvolupar plegades.

L'Estratègia ha volgut ser sempre un espai de governança i un document orgànic, adaptats i adaptables als temps que vivim i viurem en els propers anys. Per això, l'Estratègia és un marc que ens guiarà per a treballar conjuntament, que modelarem segons les realitats que vindran i que adequarem a les capacitats que tindrem.

Per tal d'assolir els nostres objectius, visualitzem un horitzó 2030 on l'ESS s'haurà consolidat com un dels pilars d'un nou model productiu barceloní i metropolità que prioritza les activitats ecològicament sostenibles que aporten valor afegit i/o que resolen necessitats socials del mateix territori, ; d'un nou model reproductiu que valoritza, democratitza, socialitza i localitza el treball domèstic i de cures, i d'un nou model distributiu que reparteix més equitativament la riquesa i els treballs, productius i reproductius, necessaris per crear-la.

En aquests anys, l'ESS barcelonina haurà crescut en totes les magnituds, haurà enfortit la seva articulació interna, haurà consolidat diverses estructures i recursos estratègics, estarà present en la majoria dels sectors econòmics de la ciutat i de l'àrea metropolitana de Barcelona, amb una presència important en la cultura i els serveis a les persones, per esmentar dos exemples, i participa activament en la producció de la política municipal i metropolitana sobre ESS i altres àmbits relacionats.

L'ESS gaudirà d'un notable prestigi social i de gran capacitat atractora: atraurà una part de persones autònomes i microempreses mercantils arrelades als barris, cada cop més compromeses amb la responsabilitat social, i inspirarà l'administració en la millora de la transparència i la participació de les treballadores i usuàries en els serveis públics. A més, s'haurà impregnat profundament del paradigma i les reivindicacions feministes, haurà diversificat més la seva composició social, per exemple integrant les persones migrades o grups de població vinculats a sectors econòmics com el comerç, i es troba immersa en la revolució digital, com a sector econòmic on és present i alhora com a instrument fonamental per millorar la seva viabilitat econòmica i impacte.

El nou model de ciutat que visualitzem, garantirà l'accés de la ciutadania als béns i serveis bàsics per a la vida, augmentarà el benestar dins dels límits biofísics del planeta, reduirà la desigualtat socioeconòmica entre les seves veïnes i veïns, democratitzarà i relocalitzarà l'economia, i es trobarà immersa plenament en la transició energètica i ecològica. En tot això l'ESS hi jugarà un paper fonamental.

PERQUÈ UNA ESTRATÈGIA D'ESS 2030?

I. La riquesa i diversitat de l'ESS

Si una qüestió caracteritza l'ESS és la dificultat en definir, clarament, allò que n'anomenem perímetre, és a dir qui (i què) considerem que és ESS i qui no. Les iniciatives d'ESS, podem ser formals o informals, podem ser públiques, privades o comunitàries (o qualsevol combinació de les tres), podem tenir components més sociopolítics o més socioempresarials.

Tanmateix, cada vegada que les iniciatives d'ESS ens proposem treballar plegades sentim la necessitat d'autodefinir-nos. En primer lloc perquè ens volem dotar de referents i criteris d'autoreconeixement, d'avaluació i de millora constant; en segon lloc perquè volem que se'ns identifiqui, que qualsevol institució, organització o persona ens situï en el seu marc mental, doncs aspirem a ampliar cada cop més la ciutadania que comparteix els nostres principis, valors i pràctiques en totes les facetes de la seva vida; i en tercer lloc perquè aquelles iniciatives d'ESS que ens considerem com a tals estem convençudes que hi ha moltes més iniciatives que practiquen dia a dia els valors de l'ESS però no s'hi reconeixen (encara).

Així doncs l'Estratègia necessita una primera definició de la què partirem i que al llarg de deu anys, anirem revisant. Fins ara arreu del món s'han seguit quatre formes de definir l'ESS²:

- La que tendeix a cobrir molts fenòmens, utilitzant termes com economia social o tercer sector, per aixoplugar moltes realitats diferents no purament empresarials ni purament governamentals (en els seus diferents nivells territorials): des d'empreses amb responsabilitat social al voluntariat, des del cooperativisme multinacional als grups de consum autogestionat, etc.
- La que restringeix l'abast a unes característiques prèviament definides i inamovibles, sovint associades amb una realitat territorial concreta; per tant, si vivim en un context europeu ens costa, per exemple, incorporar la perspectiva llatinoamericana sobre l'economia informal com a part de l'ESS, o el reconeixement d'ESS del treball autònom a l'Àsia.
- La que recorre a la definició jurídica i, per tant, enumera un conjunt de fórmules legals i, sovint, un marc de dret establert; així, per exemple, mentre a un país com França les cooperatives d'activitat i treball (CAE en les sigles en francès) formen part de l'ESS, a l'estat espanyol ens amb forma de cooperativa que juguen papers similars s'entenen com a falses cooperatives i són perseguides per la inspecció de la Seguretat Social.
- La que en fa una lectura històrica³ i sociològica, que per definir l'ESS en cerca les arrels a finals dels setanta i principis dels vuitanta a dos llocs diferents del món (de forma simultània): Europa (concretament França i les Açores, i sense

² Invitació a l'Economia Solidària. Una visió des de Catalunya, Jordi Estivill. Pol·len Edicions, 2019.

³ El primer text conegut, a nivell mundial, que parla d'economia solidària és «Economia solidària entre el camp i la ciutat» de l'any 1937 del periodista anarquista Felipe Alaiz i publicat per la CNT.

connexió entre elles) i Amèrica Llatina. A Europa on les noves iniciatives socioeconòmiques que neixen com a resposta a la crisi no se senten còmodes sota el paraigua d'una economia social (majoritàriament institucionalitzada o associada a la caritat), i que s'autodenominen «nou cooperativisme», «nova economia social» o «economia alternativa». A Amèrica Llatina on l'autoqualificada «economia popular i solidària» procura fer front a les nefastes conseqüències de dictadures sanguinàries combinades amb sistemes econòmics neoliberals, a través de d'iniciatives informals per fer front a les necessitats de reproducció i supervivència des de l'autoorganització democràtica de petites produccions familiars i comunals.

Així doncs⁴, l'ESS és un concepte i una pràctica en construcció, i és difícil trobar una definició comunament acceptada pels diferents moviments socials, agents institucionals i àmbits acadèmics que hi treballen o la practiquen. En el que sí que sembla haver-hi un cert consens és en la multidimensionalitat del concepte, que recolliria almenys tres dimensions complementàries:

- la dimensió teòrica com a paradigma alternatiu sobre l'economia i que parteix de la crítica més o menys intensa al capitalisme o al menys a certes característiques del model econòmic hegemònic;
- la dimensió de proposta política de transformació social i, per tant, de moviment social transformador;
- la dimensió de pràctiques organitzatives i empresarials orientades a satisfer necessitats des de lògiques diferents de les de les empreses mercantils tradicionals.

Per a l'Estratègia hem decidit utilitzar la definició que (esperem) reculli la futura Llei d'Economia Social i Solidària de Catalunya, no tant pel seu fonament de dret, com pel procés que les diferents entitats representatives hem seguit per arribar-hi, en un exercici de reconeixement de l'esforç realitzat i d'alineació amb el marc normatiu català que les pròpies entitats d'ESS hem contribuït a definir.

Les empreses i organitzacions de l'economia social i solidària (ESS) es gestionen d'acord amb característiques, principis i valors comuns com la primacia de la persona i de l'objecte social per sobre el capital, l'adhesió voluntària i oberta i la gestió democràtica. El seu objectiu no és maximitzar els beneficis sinó satisfer les necessitats de les persones en un marc de justícia i sostenibilitat. Els beneficis es reinverteixen en la creació i manteniment de llocs de treball o en el desenvolupament d'activitats d'acord amb el seu objecte social, o fins i tot es distribueixen col·lectivament en funció de la contribució personal dels membres.

Els principis i valors de les organitzacions de l'ESS són:

- Orientació a l'interès general i al bé comú; treballen per generar un impacte social positiu de la seva activitat.
- Sense finalitat de lucre o distribució limitada i transparent d'excedents, vinculada a les persones i no al capital. En el cas d'organitzacions que gestionen serveis de titularitat pública d'atenció a les persones han de ser sense ànim de lucre.
- Funcionament democràtic i sistemes de governança democràtica, en la decisió i en la participació, que incorporin els diferents col·lectius que conformen l'entitat.

⁴ Informe de mercat social 2018, XES, 2018.

- Transformació social feminista i d'igualtat de gènere.
- Generació d'ocupació estable, relacions laborals justes i de qualitat, i equitat salarial.
- Compromís amb el mediambient.
- Arrelament en el territori i participació en el teixit social.
- Transparència sobre l'activitat, el sistema de govern, la gestió i distribució d'excedents i les retribucions.
- Intercooperació amb altres iniciatives de l'ESS.

A més de les entitats constituïdes sota les formes jurídiques que normalment s'associen a l'ESS (mutualitats de previsió social, cooperatives, societats laborals, fundacions i associacions, centres especials de treball i empreses d'inserció), cal estar obertes a incloure altres entitats i iniciatives que, pel que sigui, utilitzen altres formes jurídiques i no jurídiques, sempre que compleixin els principis i valors de l'ESS en la seva pràctica quotidiana i estiguin associades a alguna de les entitats representatives de l'ESS.

II. Contextualització

Abans de la pandèmia COVID-19, les entitats que impulsem l'Estratègia ja érem conscients que en els propers deu anys es donarien canvis trascendentals, tant en el nostre context més proper (local i estatal) com a nivell mundial. Com postulàvem al preàmbul, la crisi sociosanitària ha posat encara més de manifest que l'esdevenir de l'ESS a Barcelona no dependrà només d'allò que ens proposem conjuntament les entitats i el govern local i, «en la commoció mundial provocada per la pandèmia, tots els escenaris estan oberts i es tancaran segons les correlacions de força geopolítiques, estatals, empresarials i de classe»⁵.

En aquest sentit, aquest apartat descriu de forma breu i telegràfica el context en el que preveiem que l'Estratègia es trobarà immersa en els propers deu anys i que, per tant, condicionarà tant el paper i evolució de l'ESS com l'eficàcia de la pròpia Estratègia i la necessitat d'adaptar-la al llarg del temps.

Els primers punts mostren allò que ja està passant i pot aguditzar-se en el context global i com l'ESS hi ha estat responent fins ara o hi podrà seguir responent. El tercer punt recull els grans processos que s'estan donant al si de l'ESS. El darrer punt es formula en format de preguntes i apunta els principals interrogants als quals l'ESS preveu hagi de fer-hi front en els propers 10 anys.

Algunes tendències a escala mundial i algunes respostes de l'ESS

- Creix l'evidència de com la dinàmica del sistema econòmic hegemònic té un impacte destructiu sobre els ecosistemes en que es sustenta el benestar i la supervivència de la humanitat, així com un agreujament de la polarització en la distribució de la riquesa i els mitjans de vida. Les vies de solució que la mateixa dinàmica sembla proposar o obrir tendeixen a no afrontar els aspectes estructurals mentre se segueix perpetuant la insostenibilitat ecològica i la

⁵ Ivan Miró, et al.

desigualtat social.

En aquest context s'obre un espai ampli i necessari per la búsqueda de dinàmiques alternatives que facin front de manera estructural als reptes. Es en aquest espai on l'ESS i altres propostes enforteixen la seva raó de ser i de créixer i, sobretot, aixequen un interès social creixent per altres paradigmes socioeconòmics.

- L'emergència climàtica és un fet cada vegada més reconegut i acceptat. La sobreexplotació dels recursos ja supera la recuperació del planeta. En la perspectiva del creixement il·limitat, es degraden les condicions climàtiques i ambientals i s'accelera la cursa pel control dels recursos i els aliments.

Malgrat tot, la preocupació per la qualitat de la vida i la cohesió social augmenta donant espai a pràctiques econòmiques perifèriques una basades en la producció i el consum responsables. S'intensifiquen les lluites ecologistes, en especial per pressionar els governs perquè prenguin mesures decidides per aturar el canvi climàtic. Creix la consciència i la capacitat de resposta transnacional davant l'emergència climàtica. L'ESS hi contribueix en termes reivindicatius i integrant criteris ecològics en les seves organitzacions.

- Les dinàmiques accelerades i creixents de l'economia internacional cada vegada més globalitzada i amb una hipertrofia de l'economia financera transnacional sobre les economies locals productives. I tot i així, la importància de les finances ètiques és palesa i creixent. També el desplegament de les relacions econòmiques Sud-Sud és una realitat, així com les noves estratègies de desenvolupament socioeconòmic local i la seva articulació amb l'ESS.
- Te lloc una revolució tecnològica amb base digital on les dades adquireixen un paper central i que de manera disruptiva i accelerada transforma els sistemes productius, de consum, els ecosistemes econòmics, el món del treball, les relacions social i els patrons de vida. Es veuen algunes de les seves conseqüències més negatives en termes de concentració de poder mercat de alguns gegants tecnològics, en termes de desregulació de facto de alguns sectors amb greus conseqüències socials o ecològiques, en termes de poder d'influència sociopolític així com amenaces a la privacitat.

Però en la gènesis d'aquesta revolució tecnològica també emergeixen xarxes globals de creació i compartició del coneixement, formes alternatives de gestió de la propietat intel·lectual o d'accés al coneixement, dinàmiques i instruments d'ESS aplicades al entorn digital com el cooperativisme de plataforma o els sistemes de procomuns del software lliure.

- En particular es modifica la naturalesa del treball que en les seves formes actuals esdevé més escàs, es desqualifica i es robotitza. La fàbrica es difumina i el sector de serveis i el treball autònom esdevenen dominants. El dret del treball tradicional afronta multitud de nous i grans reptes internacionalment. Els grans canvis tecnològics estan generant nous camps de treball que encara falta explorar. Una nova divisió internacional del treball es fa present. El món sindical es troba en un context complex i agressiu, que li planteja molts nous reptes.

I malgrat tot apareixen noves formes d'agregació social i de lluites pels drets de

les persones treballadores. S'estableixen noves aliances entre l'ESS i els moviments socials (feminisme, ecologisme, antiracisme...) i sindicals.

- Assistim a una pujada dels populismes, de les formes autoritàries, racistes i patriarcalcs. Alhora grans moviments de resistència civil tenen lloc arreu del món.

S'ha estès la percepció dins l'ESS de la necessitat d'aprofundiment democràtic i de la participació ciutadana. El feminisme i els moviments de defensa de les minories tenen més reptes i crítics però també més força i reconeixement social. L'ESS es visualitza com una resposta real de democràcia econòmica i participativa.

- S'accentuen la pobresa, l'exclusió i la desigualtat en l'interior dels països i entre ells. Les distàncies entre els països més rics i els més pobres augmenten. La concentració de la riquesa s'intensifica. Creix l'envelliment global de la població als països del Nord global. La mobilitat de persones degudes a fams, sequeres, guerres i repressions polítiques, és constant i creixent. I davant aquesta realitat els moviments de lluita contra la pobresa i l'exclusió (per edat, origen, lloc de residència, gènere,...) es replantegen i tendeixen a posar l'accent en les causes estructurals i els seus lligams amb la desigualtat. L'ESS juga nous papers contra l'exclusió, en una visió transformadora. La preocupació i la solidaritat amb les persones migrades donen un nou protagonisme al món associatiu i cooperatiu.
- Existeix un limitat reconeixement i desplegament de polítiques de la U.E. envers l'ESS, malgrat s'aprecien algunes millores amb els marcs de contractació pública i un major interès vers l'ESS. L'ambigüitat de les diferents definicions de les empreses socials, basculades vers el mercat, enterboleixen els debats. L'UE es troba afrontant reptes importants i moments complexes fruit de dinàmiques nacionals però de definir quin ha de ser el seu paper per afrontar tots els reptes anteriorment descrits.

Tot i així, l'economia social percep el marc europeu de contractació i concertació com a oportunitat. Creix la consciència de la necessitat de nous rumbos i propostes d'estructuració econòmica, social, política i cultural, en el marc europeu. En aquest marc, creixen les relacions, xarxes i plataformes de l'ESS a nivell europeu, que també s'articulen en espais diferents (Europa llatina, Europa perifèrica, el Mediterrani, els països escandinaus, els països eslaus,...) i a escala intercontinental.

- L'Organització Mundial de la Salut (OMS) advertia des de 2018 que "l'espectre d'una emergència sanitària mundial s'albirava perillosament en l'horitzó". L'emergència sanitària viscuda el 2020 tindrà conseqüències socio-econòmiques que en el moment de redactar aquesta Estratègia no som capaces de definir, però en tot cas remunten l'imaginari col·lectiu i les previsions estadístiques a una situació molt pitjor que la viscuda des de 2008.

Davant l'emergència sanitària, social i econòmica, l'ESS ha sabut reaccionar ràpidament, amb iniciatives com:

- Propostes ambientals i socials per a donar resposta a la crisi, com les elaborades per Ecologies en Acció, el Sindicat de Llogaters, la CGT Catalunya, la IAC, Riders x Derechos o Elite Taxi, i a les que s'han sumat

- centenars d'entitats d'economia solidària.
- Les declaracions, reculls normatius i orientacions per a la presa de decisions difícils per part de la Xarxa d'Economia Solidària, REAS Red de redes de Economía Solidaria, la Federació de Cooperatives de Treball de Catalunya, la Taula del Tercer Sector Social i la Confederació de Cooperatives de Catalunya, entre altres.
 - Les campanyes #Sempreés23 de la xarxa Cultura Cooperativa i #LlibreriesObertes de la cooperativa Som Cultura, per tal de teixir una xarxa de seguretat sota les petites llibreries de Catalunya, València i Mallorca que corren el risc de no poder tornar a aixecar les seves persianes quan el coronavirus hagi reduït la seva virulència i s'obri el confinament.
 - La campanya #Abastimentagroecològic promoguda per Arran de Terra, SCCL i Pam a Pam, que recull i visualitza projectes de la petita pagesia que estan tenint dificultats per col·locar la seva producció, degut al tancament de menjadors escolars, restauració i altres col·lectivitats. Iniciativa complementada amb la campanya #TotesATaula d'Opcions de Consum Responsable, SCCL.
 - El suport i cobertura del Consell d'Associacions de Barcelona a les xarxes de suport ciutadà que s'han articulats durant el confinament.
 - El web d'intercanvi entre entitats de professionals d'atenció social i socio sanitària, promogut per la Taula del Tercer Sector Social.
 - La recollida de dades sobre impactes de la crisi en les entitats, per part de la Confederació de Cooperatives de Catalunya i l'AESCAT, el Consell d'Associacions de Barcelona, Coòpolis – Ateneu Cooperatiu de Barcelona, la Federació de Cooperatives de Treball de Catalunya, la Taula del Tercer Sector Social i la Xarxa d'Economia Solidària, entre altres.
 - El Fons Cooperatiu per l'Emergència Social i Sanitària impulsat per: Federació de Cooperatives de Treball de Catalunya, Fundació Coop57, Fundació Goteo, Fundació Roca Galès, la Xarxa d'Economia Solidària i les xarxes locals Teler Cooperatiu de Sabadell i XES Garrotxa, FETS, Coop 57, SCCL i Fiare Banca Ètica, la Xarxa d'Ateneus Cooperatius i els Ateneus Cooperatius de Barcelona (Coòpolis) i de Terres Gironines, les cooperatives Coop57, SCCL, L'Apòstrof, SCCL, La Pera, SCCL, Grup ECOS, SCCL i Opcions de Consum Responsable, SCCL.
 - El Fons de Lluites Laborals de la Fundació Coop57 ha contribuït a les caixes de resistència de cuidadores de la llar, manters, treballadores sexuals i jovent migrant de la Ribera per a fer front a les necessitats d'urgència provocades per la pandèmia.
 - S'ha obert una línia de 2M€ de la Confederació de Cooperatives de Catalunya amb Coop57 avalada per la Fundació Seira per complementar (o cobrir necessitats específiques de les cooperatives) les línies de finançament anunciades per les Administracions Públiques.

Conseqüències locals dels processos globals

- Les economies extractives amb capital transnacional mostren conseqüències negatives en les economies i vida a les ciutats, ja sigui en forma de fons d'inversió o plataformes digitals de turisme massiu que impacten greument sobre sectors com l'habitatge la mobilitat, i generen processos de transformació urbana no dessitjats ni governats democràticament.

I malgrat tot, s'estén la necessitat de refugi en el territori i en les identitats locals, tot i que amb visió de solidaritat internacional i d'acollida de la diversitat. Dinàmiques de defensa del patrimoni públic o comunitari així com la cultura local esdevenen bandera i eina per contrarestar dinàmiques disruptives.

Prolifera la defensa dels espais i serveis públics i col·lectius, així com noves formes d'organització col·lectiva, els ecosistemes locals d'ESS i els mercats socials. El voluntariat i la militància socials s'impliquen més amb l'ESS.

- Es degraden les condicions de vida (encariment de l'habitatge, accés a una alimentació saludable, privatització dels serveis públics, aïllament de la població,...) i del treball (reducció, precarietat, desqualificació, estacionalitat,...). Tot i la dinàmica cíclica dels moviments socials, apareixen xarxes comunitàries que donen lloc a dinàmiques contracorrent de la inèrcia del model econòmic, com per exemple en el cas de l'alimentació amb el desplegament de canals pel consum de proximitat i els circuits curts. El radi d'acció, l'abast i l'escala de les iniciatives de l'ESS enforteix els lligams comunitaris.
- La concentració de la majoria de la població mundial en les ciutats i les seves àrees metropolitanes on creix la urbanització, propicia el seu paper rellevant creixent en l'arena internacional, demostrant en moltes ocasions un major dinamisme i contrapesant dinàmiques negatives dels nivells polítics i administratius regionals, estatals o supraestatals. De la mateixa manera, la difícil vertebració territorial i sectorial de l'ESS, així com la dificultat d'augmentar d'escala sense perdre la identitat, es compensa amb una estratègia d'aliances i xarxes globals.

L'ESS a Catalunya i a Barcelona, avui

- En els darrers quinze anys, l'ESS ha estat capaç d'augmentar el seu volum i la seva presència a Barcelona i a Catalunya. És més coneguda i ha penetrat tímidament al món educatiu i als mitjans de comunicació; hi ha contribuït el major nombre de recerques, publicacions, fires, encontres i congressos. Però, per ara, no té un mecanisme d'observació permanent que en doni una visió global.
- L'ESS, malgrat continua essent un món minoritari, s'ha convertit en un interlocutor indefugible en molts aspectes, guanyant visibilitat i legitimitat. També és, per a moltes persones, una font de resolució de necessitats socials i de creació d'esperances alternatives. En certs barris, municipis i sectors, l'ESS ja és capaç de constituir ecosistemes locals o sectorials d'economia alternativa.
- La diversitat de l'ESS és un factor de riquesa però també de limitacions. Malgrat això, les relacions internes es fan més complementàries i s'ha creat una plataforma de coordinació a escala catalana: l'AESCAT (Associació Economia Social Catalunya).
- Ha avançat el seu reconeixement per part de l'administració pública. Existeix la Xarxa de Municipis per l'Economia Solidària (XMESS) amb el lideratge de Barcelona i alguns d'ells apliquen mesures favorables que provenen de les propostes i demandes de la pròpia ESS. La Generalitat ha formulat i aplicat programes de promoció del cooperativisme (com la Xarxa d'Ateneus Cooperatius) que l'ESS ha sabut aprofitar.
- Es prepara, amb la participació dels actors, una llei d'ESS que per primera vegada abastaria al conjunt d'entitats i realitats sota el seu nom. Caldrà veure la seva incidència promotora o restrictiva envers l'ESS.

Alguns interrogants més propers

- Com es combinen les diferents sobiranes (territorial, energètica, medi ambiental, cultural, tecnològica, fiscal, econòmica) i potencien o afebleixen l'ESS?
- En quina mesura l'emergència d'una nova generació de polítiques públiques d'ESS genera noves oportunitats (visibilitat, recursos, creixement...) i també provoca perills que convindria evitar (cooptació, substitució, generació d'una bombolla, modificació de la seva interlocució,...)?
- En quina mesura la concertació públic-comunitari contribueix a redefinir la relació entre administracions públiques i ciutadania, així com el paper de l'ESS sobre allò que és públic, comú i col·lectiu?
- Els processos actuals posen en qüestió molts dels canals i formes convencionals de representació, delegació, coordinació i confluència de l'ESS. Com aquesta integrarà aquests canvis?
- En quina mesura l'ESS podrà contribuir a generar relacions més equilibrades, equitatives, simbiòtiques i interdependents entre zones rurals i urbanes?
- Com, l'irresolt problema de l'organització territorial de l'estat espanyol, incideix (fiscal, legal, laboralment, etc.) sobre l'ESS?
- Com l'ESS afronta els reptes i oportunitats que obre la revolució tecnològica digital (e-commerce, big data, robotització, economia de plataforma...)?
- Com l'ESS és capaç d'impulsar el seu creixement i pes sobre l'economia global i com genera actors i instruments de gran escala en aquest procés?
- Com l'ESS afronta la feblesa empresarial i dinàmiques d'autoprecarització o precarització laboral per enfortir la seva supervivència econòmica i se impacte transformador?
- Com l'ESS és capaç de polinitzar altres àmbits de l'economia, també afectats negativament per dinàmiques econòmiques globals, com les PIMES, el petit comerç, el sector primari local, etc.? Poden ser útils els instruments de l'ESS per aquests actors econòmics, com es poden generar noves aliances? Què pot aprendre l'ESS d'aquests actors?
- Com pot l'ESS desenvolupar una verdadera vocació d'arribar a ser una alternativa plausible i accessible a majories socials que permetin un creixement exponencial del mercat social?

En el marc d'aquesta breu contextualització, identifiquem doncs: processos que conflueixen negativament sobre l'ESS, sota els quals, aquesta formula estratègies defensives; processos que creen un marc cada cop més favorable al desplegament de l'ESS i, per tant, aquesta augmenta la seva presència socioeconòmica, la seva legitimació i la seva capacitat de representació. Preveiem doncs que en el futur es donaran ambdues tendències i l'Estratègia «L'ESS a la Barcelona de 2030» hauria de servir, en la mesura del possible, per neutralitzar els processos negatius i recolzar-se i lluitar en favor dels positius.

III. L'Agenda 2030 per al Desenvolupament Sostenible

L'Assemblea General de l'ONU va adoptar l'Agenda 2030 per al Desenvolupament Sostenible, un pla d'acció a favor de les persones, el planeta i la prosperitat, que també té l'objectiu d'enfortir la pau universal i l'accés a la justícia. L'Agenda es basa en 17 Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS) que la humanitat hauria d'assolir abans de l'any 2030, per tal que al món hi prevalguin la pau, la dignitat, la justícia i la preservació del medi ambient. Tots els països i, dins d'aquests, tots els nivells de govern i sectors de la societat en són corresponsables.

Davant una situació d'emergència planetària en qüestions fonamentals, com el clima o els drets humans, els ODS ofereixen un marc de consens que marca obligacions clares i inajornables, però que també permet orientar les prioritats d'acord amb les característiques i a la voluntat política de cada país i cada ciutat. En un context de fragmentació i polarització política els ODS poden ser un instrument que faciliti grans acords, amb un horitzó temporal prou ampli com per assegurar el desplegament de mesures transformadores.

En el procés d'elaboració de l'Agenda 2030, Nacions Unides va dur a terme el procés de consulta més extens de la seva història, adreçant-se també a actors polítics subestats, al món de l'empresa privada i als actors de la societat civil. Les entitats municipalistes, impulsades per les grans ciutats, van aprofitar-ho per incorporar al text les principals preocupacions dels governs locals, recollides sobretot a l'ODS 11 (Aconseguir que les ciutats i els assentaments humans siguin inclusius, segurs, resilents i sostenibles). Entroncant amb la Nova Agenda Urbana (Pacte d'Amsterdam i Habitat III-Quito), aquest objectiu es centra en l'habitatge, els serveis bàsics, amb un èmfasi específic en el transport, la qualitat urbana (ha de ser inclusiva i sostenible, i protegir el patrimoni natural i cultural), la prevenció de desastres i la protecció civil, la lluita contra la contaminació i l'accessibilitat a les zones verdes i l'espai públic en general.

L'Ajuntament de Barcelona disposa ja d'una constel·lació d'estratègies i plans d'acció que resulten coherents amb els continguts substantius (objectius i fites) plantejats per l'Agenda 2030. D'aquests, n'hi ha dos que són especialment destacables: el *Compromís Ciutadà per la Sostenibilitat 2012-2022* i l'*Estratègia d'inclusió i de reducció desigualtats socials 2017-2027*. Com els ODS, ambdós parteixen d'un enfocament integral, treballen intensament amb els actors socials i compten amb un suport institucional molt ampli. Juntament amb altres dos plans de similar vocació, com són el *Pla per a la Justícia de Gènere 2016-2020* i el *Pla Director de Cooperació per a la Justícia Global de Barcelona 2018-2021*, l'espectre temàtic dels ODS queda cobert.

L'Ajuntament de Barcelona presenta de forma periòdica l'*Informe sobre localització dels Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS) 2030 a Barcelona*, en el que es realitza un seguiment exhaustiu de l'evolució dels mateixos a la ciutat i s'estableixen les relacions amb altres accions municipals, entre les que destaca l'ESS.

Tant en els ODS, com en les diferents estratègies aprovades a Barcelona, s'atribueix un paper cabdal a l'ESS com a actor clau per impulsar ciutats sostenibles, equitatives i inclusives, així com per abordar els reptes marcats.

El Grup de Treball Interinstitucional de Nacions Unides sobre Economia Social i Solidària defensa que l'ESS pot exercir un paper clau en la realització de l'Agenda 2030 i els ODS mitjançant la promoció d'un desenvolupament inclusiu i sostenible a través d'innovacions i pràctiques socials, institucionals i tecnològiques concretes. Els vincles entre l'ESS i els 17 ODS assenyalats pel Grup⁶, posen en relleu el seu potencial com a model alternatiu de desenvolupament.

L'èmfasi en l'ESS necessàriament orienta l'atenció cap als territoris locals. Com que la majoria de les iniciatives de l'ESS estan arrelades en l'economia local, l'ESS pot exercir un paper important en un desenvolupament local inclusiu i sostenible. Amb la intenció de portar l'aplicació dels ODS al nivell local, l'ESS pot ser part d'un enfocament més ampli de desenvolupament econòmic local que propiciï vincles entre les necessitats no satisfetes d'ocupació, ingressos, béns i serveis (i les cobreixi) de maneres compatibles amb la utilització sostenible dels recursos i la creació d'actius locals, inclosos aquells actius i recursos associats amb els mitjans de vida dels grups desfavorits i marginats.

L'ESS també pot ajudar a llançar llum sobre el que sovint és un punt cec en les estratègies per a abordar els determinants estructurals de la desigualtat i el desenvolupament excloent i insostenible, a saber, les desigualtats en les relacions de poder. L'ESS centra l'atenció en la ciutadania activa i la democràcia participativa, que són fonamentals per a l'aplicació dels objectius i per a assegurar la inclusió social i la rendició de comptes.

⁶ Grupo de Trabajo Interinstitucional de las Naciones Unidas sobre Economía Social y Solidaria. (2014). *La Economía Social y Solidaria y el Reto del Desarrollo Sostenible*.

QUÈ COMPATIREM ELS PROPERES 10 ANYS?

Per tal d'impulsar l'ESS a la ciutat de Barcelona i avançar cap a la visió compartida del rol que pot i volem que jugui l'ESS d'aquí 10 anys en una nova realitat urbana, s'han definit 8 línies estratègiques generals.

D'aquestes hem detectat fites que poden ajudar al seu desenvolupament, així com indicadors que han de servir per mesurar-ne el nivell de desplegament i contribució al procés per avançar cap a la visió.

Finalment hem prioritzat els projectes de ciutat, que contribuint de diferent manera a una o més línies estratègiques, són aquells projectes claus per assolir els objectius proposats i sobre els quals volem treballar plegats.

IV. Línies estratègiques generals

Aquest apartat descriu els elements que han de fer efectiva la visió que hem descrit: les línies estratègiques generals que, a més, inclouen els sectors econòmics estratègics que prioritzarem, els reptes transversals que tindrem presents i les palanques estratègiques que ens ajudaran a assolir els objectius de l'Estratègia.

Les línies generals de l'Estratègia, és a dir, les seves grans fites, són vuit:

1. Augmentar el pes de l'ESS en l'economia de la ciutat, la seva solidesa, articulació i extensió, en especial en sectors estratègics.
2. Posicionar l'ESS com una realitat de prestigi a la ciutat.
3. Crear i consolidar infraestructures estratègiques de l'ESS.
4. Territorialitzar l'ESS en els barris i districtes.
5. Generar més marcs de coproducció de polítiques públiques amb l'ESS.
6. Contribuir a prevenir i reduir les desigualtats socials dintre la ciutat.
7. Desenvolupar les palanques estratègiques que impulsin l'Estratègia.
8. Transversalitzar els reptes que plantegen l'economia digital, l'economia feminista, les migracions i la transició energètica i ecològica.

Cada línia estratègica es formula com un gran objectiu a assolir en els propers 10 anys i conté un breu apunt sobre l'estat de la qüestió i la seva justificació/motivació, així com les fites que en facilitaran el seu desenvolupament.

L1: Augmentar el pes de l'ESS en l'economia de la ciutat, la seva solidesa, articulació i extensió, en especial en sectors estratègics

Hi ha sectors econòmics de Barcelona que tenen i tindran una gran importància per resoldre els principals problemes que com a ciutat i com a societat tenim plantejats. Aquests els anomenem «sectors estratègics».

Els sectors estratègics per a l'ESS han estat identificats participadament al llarg del procés de definició de l'Estratègia, així com en altres espais com la taula territorial de

Coòpolis (el passat juliol de 2019)⁷. En aquests diferents espais, els criteris usats per considerar un sector econòmic com a estratègic i, per tant, prioritari en el marc de l'Estratègia, són:

- a) satisfà necessitats bàsiques universals dels veïns i veïnes de la ciutat;
- b) pot tenir un important impacte social i ambiental positiu introduint-hi una dimensió ètica;
- c) l'ESS ja hi té una presència (més o menys important en el conjunt d'actors econòmics) i s'obre la possibilitat de generar cadenes productives solidàries;
- d) existeix algun projecte tractor a la ciutat (aquells que exemplifiquen des de la praxi allò que es vol promoure i visualitzar), o bé un espai d'intercooperació sectorial, que impulsa l'ESS;
- e) hi ha algun moviment social rellevant que pot ancorar les iniciatives de l'ESS amb les reivindicacions socials de la ciutadania;
- f) ajuda a crear mercat social i pot tenir un efecte multiplicador a l'ESS arribant a majories socials;
- g) ofereix oportunitats per al creixement i viabilitat de l'ESS.

Tenint en compte aquests criteris i processos de reflexió previs s'han identificat deu sectors estratègics:

	a)	b)	c)	d)	e)	f)	g)
S1: Alimentació sostenible i agroecologia							
S2: Atenció i cura de les persones							
S3: Comerç de proximitat							
S4: Cultura							
S5: Energia							
S6: Habitatge							
S7: Mobilitat							
S8: Tecnologia i Digital							
S9: Turisme							
S10: Tèxtil							

Per augmentar el pes de l'ESS en l'economia de la ciutat, la seva solidesa, articulació i extensió, en especial en sectors estratègics, s'han identificat les següents fites:

⁷ «Com transformem l'economia de la ciutat. Sectors productius i transició ecosocial i feminista de l'economia», Taula territorial de Coòpolis, 4 de juliol de 2019.

Fita 1.1. Incidir en el model productiu de la ciutat mitjançant l'impuls de l'ESS en els sectors estratègics.
Fita 1.2. Augmentar l'ocupació de qualitat de l'ESS en els sectors estratègics.
Fita 1.3. Polinitzar altres actors econòmics amb instruments i pràctiques de l'ESS.
Fita 1.4. Incorporar les recomanacions del Dictamen Cooperació publico-privada elaborat pel Consell de Ciutat, aprovat al plenari del 11 de març de 2019.
Fita 1.5. Promoure oportunitats de la normativa actual de contractació pública per promoure l'accés a empreses d'ESS.

A continuació s'exposen elements i dades clau en relació a cada un dels sectors com a sectors estratègics per l'ESS i algunes pistes de la necessitat i la oportunitat de treballar-hi com via per enfortir el teixit de l'ESS a la ciutat i contribuir així al seu desenvolupament i benestar.

S1: Alimentació i agroecologia

Tal i com exposa la Federació de Cooperatives de Consumidors i Usuaris de Catalunya (FCCUC)⁸, el cooperativisme agroecològic té una llarga tradició a Catalunya en general i a Barcelona en particular. A més, aquestes cooperatives i grups de consum tenen una representació important dins l'àmbit l'economia i el consum alternatiu del mapa de la innovació social a Catalunya, el qual representa un 51,8% del total⁹.

La ciutat de Barcelona compta amb més de 60 iniciatives de les quals la Xarxa de Consum Solidari (Ciutat Vella), l'Economat Social (Sants-Montjuïc), el Llevat (Nou Barris) i el Borró (Sant Andreu) es consideren grans cooperatives de consum (compten amb més de 50 unitats familiars cada una d'elles)¹⁰. Altres productors agroecològics, de producció sostenible i de proximitat, aposten per la venda directa a través dels 6 mercats de pagès que existeixen a diferents barris de la ciutat promoguts per entitats veïnals i/o de foment de la sobirania alimentària.

Tot i la rellevància d'aquestes iniciatives, hi ha un cert consens i interès en el sector sobre la necessària escalabilitat del model. Recentment han proliferat iniciatives que pretenen arribar a un públic més ampli i divers. Per una banda, destaquem el moviment de supermercats cooperatius que a Barcelona està impulsat pel grup Food Coop BCN. El projecte, en fase de desenvolupament i inspirat en l'experiència del Food Coop Park Slope de Nova York, té l'objectiu de crear una xarxa de supermercats cooperatius a la ciutat i fer possible un consum conscient i sostenible a gran escala. Per altra banda, es comencen a dibuixar estratègies d'articulació de la distribució que facilitin la venda directa de la pagesia a la ciutat.

La distribució alimentària és un sector que mou milers de milions d'euros i que, cada cop més, està controlat per grans grups empresarials. A Catalunya i a l'Estat espanyol, les quotes de mercat estan cada vegada més concentrades, amb algunes experiències que en ocasions han estat acusades de pràctiques poc responsables amb els productors i d'oferir unes condicions laborals molt precàries a les persones treballadores. Per a què la producció sigui sostenible cal tenir en compte que els i les agricultores i pageses de casa nostra es puguin guanyar la vida dignament amb el seu

⁸ Huerta i Ponce, Els grups i les cooperatives de consum ecològic a Catalunya, 2010.

⁹ Concepte recollit a: Cooperatives de consum agroecològic de plataforma. Ricard Espelt, 2018.
<http://www.cooperatives.barcelona/>

¹⁰ <https://pamapam.org> i <http://www.cooperatives.barcelona/phd/a2/>

treball. Cal tenir present que les cooperatives agràries tenen una participació del 35% en la producció agrària total de Catalunya, arribant al 82% en el sector de l'oli d'oliva, el 75% en l'ametlla i el 74% en l'arròs¹¹.

En aquesta línia, no podem oblidar el paper rellevant de les infraestructures municipals, d'entre les quals destaquem Mercabarna, la important xarxa de mercats municipals o la compra pública. Són elements clau per avançar cap a un sistema alimentari més local i sostenible que foment la presència del producte de proximitat, ecològic i de circuit curt. Durant el 2018 només el 13% del producte fresc (fruites i hortalisses) comercialitzat a Mercabarna i l'11,2% en el cas del peix provenien de Catalunya¹². Esdevé, per tant, imprescindible vetllar per una major presència de producte local de proximitat en la futura nau ecològica (Biomarket), les majoristes, etc

Finalment, el petit comerç hi juga també un important paper. Si bé la presència de comerços amb fórmules jurídiques de l'economia social és baix, està clar que el model de negoci, sovint de tradició familiar i la seva contribució a la dinamització i cohesió social dels barris esdevé clau.

S2: Atenció i cura de les persones

El dret a la cura¹³, els serveis d'atenció a les persones i la garantia de drets socials són una responsabilitat pública que hauria de tenir una consideració i una orientació universals, en especial si tenim en compte les previsions demogràfiques per als anys i dècades vinents.

El padró d'habitants de gener de l'any 2018 a Barcelona xifra en 349.433 persones de 65 i més anys (el 21,5% de veïns i veïnes de la ciutat). Les projeccions demogràfiques preveuen un creixement progressiu d'aquest percentatge, a un ritme aproximat d'una dècima percentual cada any. Aquesta tendència farà que l'augment es concentri en la franja de població de 75 a 79 anys i, finalment, que el 2030 el 8,3% de la població tingui 80 anys i més.

A més de l'envelliment de la població, cal entendre l'atenció i cura de les persones des d'una mirada global de cicle de vida i de garantia de drets socials, des de la petita infància a la vellesa, posant especial atenció a les situacions d'especial fragilitat.

Barcelona concentra el 30,5% de les entitats del Tercer Sector Social, organitzacions sense ànim de lucre (associacions, cooperatives d'iniciativa social i fundacions) que van néixer per donar resposta a les necessitats socials molt abans que els serveis de suport que oferien esdevinguessin drets socials adquirits. Les entitats que en formen part defensen la necessitat de desmercantilitzar i democratitzar aquest àmbit d'actuació, i potenciar model de col·laboració entre les administracions públiques i la iniciativa social sota un marc de cooperació i cogestió de polítiques públiques, fora de les lògiques de mercat. L'accés als serveis d'acció social ha de ser tractat com un dret de la ciutadania, igual que la salut i l'educació. Cal avançar cap a una revalorització econòmica i social del sector de les cures i de l'atenció a les persones.

¹¹ Anuari socioeconòmic 2019 i Dashboard.coop Quadre de comandament del cooperativisme agrari català, 2019, de la Federació de Cooperatives Agràries de Catalunya (FCAC).

¹² Mercabarna, al ritmo de una ciudad. Memoria de sostenibilidad 2018.

¹³ Estudi comparatiu: models de provisió de cures a les persones i de suport a la llar. Raquel Gallego (Dir.), Àngela García Bernardos, Elisa Coveló, Elba Mansilla i Maria Alejandra Peña. IGOP – Institut de Govern i Polítiques Públiques i Ajuntament de Barcelona, 2019.

A més del repte d'augmentar la qualitat i la cobertura¹⁴ dels serveis relacionats amb l'exercici d'aquest dret, les entitats d'ESS reclamen a les administracions públiques que donin una resposta integral i centrada en la persona en l'atenció a la persona i les cures. Cal buscar mecanismes per a garantir els drets, tant de les persones que reben cures com de les que en proveeixen, tot escoltant les necessitats de les protagonistes del sistema de cures.

S3: Comerç de proximitat

Tal com reconeix l'Estratègia de reforç i projecció del comerç a Barcelona (2017-2019), l'activitat comercial determina la vitalitat econòmica de les zones urbanes com a generadora i distribuïdora de riquesa i ocupació: «En la majoria dels barris que configuren Barcelona, la ciutat gaudeix d'una trama urbana compacta, susceptible de generar espais d'usos heterogenis, que impacten de manera decisiva sobre el comerç de proximitat. Un comerç que constitueix un element determinant per a la cohesió i la integració social, basat en l'equitat i la igualtat d'oportunitats; determinant per configurar districtes i barris amb identitat pròpia, activitats singulars i culturalment diverses, carrers i places públiques com a espais de relacions veïnals, mercats com agents catalitzadors dels barris... En definitiva, el comerç va més enllà de la seva consideració com un sector econòmic estratègic: el comerç fa ciutat.»

A Barcelona hi ha 232 associacions de comerciants, 105 gremis, 38 mercats municipals i 48 mercats i fires estables. La gran majoria d'aquestes entitats agrupa petits comerços de barri que, agrupats per territori o per sector d'activitat, s'esforcen per defensar el comerç de proximitat.

Segons les darreres dades recollides fins ara (a l'informe «El comerç de Barcelona, 2018»), el comerç ocupa 152.351 persones a la ciutat de Barcelona, aporta el 12,8% del producte interior brut, representa el 21% del pes dins del conjunt del teixit empresarial i ocupa 152.351 persones (el 14% del conjunt dels llocs de treball de la ciutat).

L'ESS avui hi té una presència modesta. Segons el mapa Barcelona +Sostenible hi ha 133 entitats de comerç i 997 establiments a la ciutat de productes ecològics, sostenibles, de comerç just, de segona mà, de reparació o de préstec d'eines. Segons PamaPam hi ha 329 entitats d'ESS a la ciutat, la majoria de les quals són petits comerços. Aquesta distància entre ambdós mapes indica que hi ha potencial i un llarg camí per recórrer.

En tot cas el potencial d'interdependència entre el petit comerç i l'ESS és evident, ja que el model econòmic que aquest propugna es basa en la proximitat, els vincles territorials i l'arrelament de l'entramat socioeconòmic amb la vida dels carrers i barris de la ciutat. Un model que conté punts de coincidència amb el model que promou l'ESS i que, en molts casos, pot veure en aquest un camí de transformació i articulació més coherent amb els seus valors.

S4: Cultura

Tal com recull el document Cultura cooperativa a Barcelona. Guia pràctica per al cooperativisme cultural¹⁵ «actualment, el sector cultural i artístic és un actor econòmic

¹⁴ Una mostra de la manca de cobertura és que actualment Barcelona disposa de 13.051 places de residència, malgrat se'n necessitarien 2.780 més, de les quals només el 7,9% és de gestió pública directa, la resta és tota privada.

¹⁵ Elaborat per l'equip de recerca format per Irene Jaume (La Ciutat Invisible, SCCL), Ivan Miró (La Ciutat Invisible, SCCL), Laie Vidiella (Kop de Mà, SCCL), Núria Alcober (Koiton Club, SCCL) i Xavier Urbano (Quesoni, SCCL); editat per l'Institut de Cultura de Barcelona el 2018, amb el suport de la Xarxa d'Economia

en auge i que genera llocs de treball i beneficis per a les indústries culturals i creatives.» si bé es pregunta «en quines condicions, tanmateix, es produeix avui dia la cultura? Mentre enriqueix les ciutats i l'experiència d'habitants i turistes, les seves treballadores i treballadors pateixen una forta precarització laboral i existencial: discontinuïtat, no reconeixement de la relació laboral, absència de drets i de protecció social, insuficiència d'ingressos, competitivitat entre iguals, desarticulació política o bé vulnerabilitat davant empresaris i institucions, és el pa de cada dia de les treballadores i treballadors culturals. [...] La cultura lucrativa, feta únicament en condicions de mercat, és, doncs, una cultura insostenible amb la vida, és excloent amb qui pot dedicar-s'hi, i també en dificulta la democratització.»

En aquest context, a Barcelona emergeix una altra economia de la cultura, que bascula entre la indústria cultural cooperativa i una xarxa de petites cooperatives i associacions culturals de caràcter independent, molt relacionades amb el territori i els equipaments de gestió comunitària, que plantegen l'autoorganització econòmica de la cultura tant pel que fa a les persones creadores com a les consumidores. «Amb uns criteris relacionats amb la transformació social, es manifesta en sectors tant diversos com les arts escèniques, les llibreries de proximitat, la gestió cultural, etc. Aquesta segona expressió de cultura cooperativa, malgrat els avenços i l'enxarxament incipient, encara detenta febleses (competències internes, millora de les condicions laborals, etc.)»¹⁶.

Així mateix se succeeixen reivindicacions laborals, com les vagues als museus i biblioteques barcelonines, i l'autoorganització de professionals autònoms tècnics (de so, d'il·luminació, de maquillatge, etc.) davant les grans productores culturals, etc. En aquest sentit es defensa que l'apropament entre el treball artístic i cultural i l'ESS, «pot ésser d'utilitat per a aquelles iniciatives artístiques i culturals, formals i/o informals, que tenen en els seus objectius un horitzó transformador, que volen dur a terme pràctiques democràtiques, equitatives i solidàries, i que volen posar les persones en el centre de l'activitat econòmica.»¹⁷

L'ESS pot aportar, no només sentit, sinó també lideratge, eficiència i transparència en el sector cultural. Sense un teixit socioeconòmic cultural fort no es pot tenir una cultura forta i posar la cultura en el centre de les polítiques municipals és construir una societat més democràtica, lliure i crítica; una major inversió cultural pública tindrà un retorn en l'educació, la salut i el benestar de les persones.

S5: Energia

Tal com exposa l'Àrea d'Ecologia, Urbanisme i Mobilitat de l'Ajuntament de Barcelona, «Barcelona té dues qualitats que en defineixen la seva realitat energètica i la manera com aquesta es planifica: mediterrània i densa. La 'mediterraneïtat' i el seu clima benigne faciliten la vida en quant a consums destinats a calefacció i climatització, i la densitat permet aprofitar cada kWh emprat entre més gent que no pas en altres ciutats. És per això que Barcelona té un consum energètic moderat en comparació amb altres conurbacions. La ciutat consumeix actualment uns 17.000 GWh/any, d'aquests uns 370 (2,17%) ja es produeixen amb energies renovables (solar i minieòlica entre d'altres) i residuals.»

Solidària de Catalunya i la Federació de Cooperatives de Treball de Catalunya.

¹⁶ Cultura Cooperativa i ESS. Estratègia ESS BCN 2030. Debat: Sectors productius estratègics. Llei al Santseca, 25.02.2020.

¹⁷ op. cit.

La Xarxa per la sobirania energètica (Xse), formada per 30 entitats¹⁸ (bona part d'elles amb seu a Barcelona) amb una àmplia representació social i territorial, ha elaborat una Proposta Municipalista, que pretén ser una guia tant per a les candidatures municipalistes, òrgans de govern municipals o partits de l'oposició, com per entitats, col·lectius o grups de persones que vulguin impulsar la sobirania energètica. Aquest document s'ha elaborat mitjançant la compilació tant de propostes i experiències pròpies de la Xse com de moviments socials i entitats tals com l'Aliança contra la Pobresa Energètica, Som Mobilitat o Som Energia.

Les àrees temàtiques que s'hi presenten són: pobresa energètica, participació, ecofeminisme, generació, distribució, comercialització, propietat de les dades i mobilitat. «Les propostes es centren en la reconfiguració del sistema elèctric perquè considerem que, fins i tot en l'imprescindible escenari de decreixement del consum energètic, el pes relatiu de l'electricitat augmentarà com a conseqüència de l'esgotament dels combustibles fòssils i de les accions necessàries per combatre el canvi climàtic. L'electrificació de la mobilitat, el sector més fòssil-dependent de l'activitat humana en l'actualitat, és un procés inevitable.»

L'ESS aporta, des de fa anys, elements innovadors en la gestió energètica, especialment a través de diferents cooperatives de treball i consum. Aquestes innovacions tenen a veure, principalment, amb noves formes més democràtiques de governança institucional i econòmica sobre l'energia. En aquest sentit, es proposa a les administracions que desenvolupin noves estructures institucionals públiques que donin cabuda a aquests models d'ESS, així com la millora en la direcció i quantitat de la inversió i la despesa pública en l'accés democràtic a l'energia.

S6: Habitatge

Tal com recull el sistema d'indicadors de l'Observatori Metropolità de l'Habitatge de Barcelona¹⁹, dels 774.190 habitatges comptabilitzats a la ciutat, el 84,6% pertanyen a persones físiques (el 97% de propietaris de la ciutat), el 10,7% pertanyen a persones jurídiques (el 2,6% del total de contribuents) i només l'1,6% del parc pertany a administracions públiques. Entre les persones físiques cal tenir present que, 1.087 contribuents (el 0,2% del total) són titulars del 9,8% dels habitatges (75.767), amb una tinença mitjana de 69,7 habitatges per contribuent (el què s'anomenen «grans tenidors»).

Malgrat que el cens de 2011 parla de l'existència de 88.259 habitatges buits a la ciutat (un alarmant 11% del parc), els estudis realitzats pel mateix Ajuntament als 73 barris de la ciutat durant els anys 2017 i 2018, a partir d'un extens i minuciós treball de camp, detecten que el percentatge és d'un escàs 1,2% del parc (10.052 habitatges).

El nombre de llars que viuen de lloguer s'ha incrementat. A la ciutat de Barcelona s'ha passat del 30% en el 2011 al 35% l'any 2017. Entre les llars encapçalades per joves de menys de 30 anys, la gran majoria (86%) viuen de lloguer. El parc d'habitatge de lloguer a Barcelona pertany: el 68,9% a propietaris particulars (bé siguin persones físiques o comunitats de béns); el 24,3% és propietat de persones jurídiques; el 5,2% pertany a administracions públiques; i l'1,6% restant pertany a entitats del tercer sector i a institucions religioses.

¹⁸ Algunes d'elles són membres també de l'Obrador del Tercer Sector Ambiental (TSA) a Catalunya: «el conjunt d'organitzacions de titularitat privada sense ànim de lucre amb personalitat jurídica i inscrites en un registre públic, la missió de les quals està vinculada a la protecció i millora ambiental i a la sostenibilitat.» L'Obrador té identificades 24 entitats ambientals a la ciutat de Barcelona (el 31,5% del total a Catalunya), cap d'elles, però, cooperativa.

¹⁹ L'habitatge a la metròpoli de Barcelona, 2018.

L'exclusió residencial no és només una conseqüència conjuntural de la darrera crisi econòmica, sinó que se sustenta en factors estructurals. L'exclusió residencial és un fenomen multidimensional on intervenen, a més de l'habitatge, altres aspectes del mercat de treball, de salut, del procés migratori, entre els principals. 3 de cada 10 veïnes de Barcelona ha de marxar a viure fora de la ciutat i segons les dades recopilades per la Secretaria d'Hàbitat Urbà i Territori el nombre d'inscripcions vigents en el Registre de Sol·licitants d'Habitatge Protegit no deixa d'incrementar-se en els darrers anys.

Existeixen a la ciutat fundacions que gestionen habitatge de lloguer així com iniciatives del Tercer Sector Social i cooperatives d'iniciativa social que combinen l'habitatge amb programes socials, gestionant habitatges tutelats per a col·lectius específics o amb risc d'exclusió.

D'altra banda, s'ha desenvolupat l'habitatge cooperatiu en cessió d'ús, model inspirat en els models existents a països com Uruguai o Dinamarca, en què la propietat dels habitatges roman a la cooperativa de forma indefinida i les persones habitants n'assumeixen principalment quotes mensuals periòdiques. A Barcelona, l'habitatge cooperatiu en règim de cessió s'ha desenvolupat principalment gràcies a la cessió de sòl públic per part de l'administració, generant un model públicocooperatiu que en blinda l'interès general. Actualment a la ciutat hi ha 7 edificis ja convivint-hi o en obres, i altres en fase de projecte.

Les cooperatives d'habitatges han construït milers d'habitatges a Barcelona i a Catalunya durant el segle XX, amb especial intensitat als anys 80 i 90 de la mà de cooperatives vinculades als principals sindicats i moviment veïnal. Aquestes han estat cooperatives en règim de propietat i els habitatges han estat generalment de protecció oficial, oferint habitatge assequible a classes populars, molts cops a partir de sòl públic. A Barcelona aquest model ha evolucionat en cooperatives en règim de dret de superfície, atenent que l'administració local ha deixat de facilitar sòl per a cooperatives en propietat²⁰.

En canvi l'habitatge cooperatiu en cessió d'ús és un sector estratègic per a l'ESS en la mesura que impulsa un extens mercat social en el proveïment de béns i serveis associats a l'habitatge (finances i assegurances ètiques, cooperatives d'arquitectes i altres serveis professionals, electricitat i altres subministraments, serveis de gestió i consultoria, etc.), la generació de nous espais (locals comercials) per la pròpia ESS, la generació d'ocupació directa i indirecta molt important, i l'oportunitat per enfortir col·laboració en àmbits complementaris (per exemple la introducció d'empreses d'inserció laboral en la construcció d'edificis cooperatius) que permetin estrènyer la relació entre els diferents ecosistemes de l'ESS.

Tot i això té importants reptes com són enfortir i preparar el sistema financer existent per aquest tipus de projectes, la generació d'un marc legal més desenvolupat que blindi el model i faciliti les regles del joc i un model segur i estable, l'enfortiment d'estructures sòlides de suport i assessorament des d'entitats de suport al model i estructures federatives, el foment de la replicabilitat del model per tal que el propi sector avanci en la seva sostenibilitat, la col·laboració públic-cooperativa per a l'impuls de projectes sobre sòl privat (dret de tanteig, adquisició conjunta de patrimoni, etc.), així com la diversificació de projectes per donar resposta a diferents necessitats socials (per exemple projectes d'habitatge per a gent gran amb serveis).

S7: Mobilitat

La mobilitat està fortament condicionada per l'entorn econòmic i social i, alhora, les infraestructures de mobilitat condicionen aquest mateix entorn.

²⁰ «Límits i oportunitats de l'habitatge cooperatiu», Marc Font, *elcritic.cat*, 27/06/2019.

L'Observatori de la mobilitat de l'Autoritat del Transport Metropolità recull dades sobre els desplaçaments i els usos de la població a la regió metropolitana. En els darrers informes de 2018 es recull, malauradament, un avenç de la mobilitat en vehicle privat respecte els darrers anys. Alguns indicadors que ho corroboren són:

- El trànsit a les autopistes de peatge creix (tant en vehicles lleugers, 1%, com en vehicles pesants 2,7%).
- Als accessos al Barcelonès, majoritàriament lliures de peatge, el trànsit ha experimentat un augment de l'1,5%.
- Les matriculacions de vehicles continuen creixent (5,8%, respecte 2017).
- Dels tres tipus de mobilitat (activa, en transport privat i en transport públic), la protagonista és sempre la mobilitat activa (a peu, en bicicleta, en cadira de rodes o VMP -patinet, segway o altres ginys). Tanmateix la quota del vehicle privat és manté respecte el 2017 (35,5%), i en canvi el transport públic perd quota.
- Caminar és la manera més habitual de moure's (42,2%), seguit del cotxe (32,8%). En aquest darrer any s'ha produït un augment considerable del caminar, mentre que la mobilitat en bicicleta ha disminuït.

S'observa que la mobilitat no està lliure de biaix de gènere: mentre les dones es desplacen en major proporció que els homes caminant (46,1% i 38,1%, respectivament) i en transport públic (21,1% enfront del 14,6%), els homes ho fan en major mesura en vehicle privat (44,7% enfront del 31,9%).

En un dia feiner es produeixen 6,93M de desplaçaments amb origen i/o destinació a Barcelona. D'aquests, el 70,7% són interns a Barcelona (4,90M) i el 29,3% restant de connexió (2,03M). Barcelona és el territori de la regió metropolitana amb major autocontenció de la mobilitat: els barcelonins i barcelonines realitzen la major part d'aquests desplaçaments (76,4%), especialment en els fluxos interns (94,7%).

Les veïnes de Barcelona són les que declaren un nivell d'ús més elevat del transport públic i la moto així com són les que usen menys el cotxe. En els desplaçaments amb origen i destinació Barcelona ciutat són majoritaris els desplaçaments a peu, en bicicleta i VMP (55,3%), seguits del transport públic (30%). Quan es tracta de sortir o entrar a la ciutat el transport públic engloba quasi la meitat dels desplaçaments (49,8%).

Cal també observar els diversos plans respecte a diversos modes de transport, per alinear-se amb les administracions, per variar el rumb actual d'acció i d'incidència. Concretament ens referim a Estratègia de la Bicicleta 2025 (Territori i sostenibilitat / Generalitat de Catalunya. EB2025); els resultats de les aportacions al PMU 2020-2023 Barcelona (Ajuntament de Barcelona; per aprovar), i al Pla Director Urbanístic Metropolità (AMB, en aquest moments s'està iniciant la Fase participativa).

Davant la situació d'emergència climàtica, i per cobrir la necessitat imperiosa de fer de les urbs uns llocs habitables, és indispensable millorar la superfície dedicada al vianant, la seva accessibilitat, confort i seguretat. I això, ens obliga a disminuir l'espai dedicat al vehicle privat i reordenar els desplaçaments i espais dedicats al repartiment de mercaderies i serveis a les ciutats.

En aquests moments les propostes de mobilitat des de l'ESS són encara modestes i residuals, però tanmateix l'ESS podria tenir un paper rellevant en els proper anys en el camp de la micrologística i la «darrera milla» on el repartiment porta a porta (en

especial de productes de comerç electrònic o de proximitat) en un context de transició ecològica i energètica.

Els sistemes universals d'ús compartit de diferents tipus de vehicles, però sempre des de la visió sense afany de lucre, i de servei, també podrien tenir un esclat d'actuació, però a un nivell més local.

Cal considerar també aquells nous serveis on l'augment de la demanda en els propers anys serà exponencial: personal tècnic de mobilitat, enginyeria en diversos camps des de l'urbanisme a les noves tecnologies; i altres tipus de serveis que encaminin a la societat en conjunt a un veritable canvi cultural, és a dir: personal tècnic d'informació, assessorament, formació i educació per a tot nivell d'usuàries; però posant com a prioritat absoluta la presència d'aquestes pràctiques en el currículum escolar, bàsic per a les properes generacions.

Cal comptar amb la potenciació de la base d'entitats de l'educació o difusió ambiental (on hi ha gran representació d'entitats ESS), atesa la importància del seu impacte social, i on segurament la demanda a futur també pot crear manca de professionals.

La necessitat cap a la disminució del consum i en particular el consum energètic associat a la mobilitat demandarà del creixement de les entitats de les ESS en aquest camp a mida que la demanda social sigui més profunda. I aquesta passa per a la demostració real i eficient de les alternatives i d'un impacte de la informació, formació i assessorament perquè aquest sigui un canvi cultural educatiu i social profund.

S8: Tecnologia i Digital

Barcelona, seu del "supercongrés" World Mobile Congress (WMC), que cita les grans multinacionals del sector de la telefonia mòbil i reuneix milers de participants (109.000 el 2018), concentra el 18,3% d'empreses de tecnologia de Catalunya i el 48,4% de llocs de treball del sector català.

I mentre Barcelona és reconeguda per la instal·lació d'empreses de tecnologia, persisteixen bretxes digitals entre barris, edats i nivells d'estudis: el 16% dels habitatges de la ciutat no tenen accés a Internet (el 38,3% en Torre Baró, Ciutat Meridiana i Vallbona) i el 3,7% no en té perquè no s'ho pot permetre.

Barcelona està considerada, al costat d'Amsterdam, Bristol, París, San Francisco i Seül, una de les ciutats més col·laboratives del món; aquelles on s'estableixen iniciatives públiques i privades que afavoreixen l'economia col·laborativa. El problema ve quan es confonen models socialment responsables, que impulsen la innovació i el benestar col·lectiu des del principi del compartir (espais de cotreball, grups de consum, bancs del temps, monedes complementàries, intercanvis de productes de segona mà, etc.) amb usos de tecnologia o no, amb les grans plataformes tecnològiques de serveis en turisme, mobilitat, habitatge, etc.

Aquestes darreres són empreses agressives, massives, especuladores de dades, que compten amb inversions estratosfèriques malgrat que no han demostrat encara rendibles, que intenten esquivar les regulacions estatals i locals, i que tenen clars impactes negatius en la vida de la gent. Les anomenen "unicorns".

Davant aquesta intervenció extractiva del valor del compartir 42 ciutats del món es van donar cita a Barcelona el 2018 i van signar la Sharing Cities Declaration per posar límits als despropòsits que les ciutadanes i ciutadans viuen de resultes del capitalisme de plataforma²¹.

²¹ Platform Capitalism, Nick Srnicek, 2016.

Des de 2016, i com a resposta al WMC, s'organitzen a Barcelona el Mobile Social Congress (en les mateixes dates i en paral·lel per a donar visibilitat a les alternatives existents) i el Sobtec, el Congrés de Sobirania Tecnol gica. Aquest darrer parteix de que «l'expansió i evolució de les tecnologies informàtiques han generat canvis en la nostra manera de treballar; relacionar-nos i comunicar-nos amb una velocitat que no deixa espai a la reflexió. S'ha propiciat, per una banda, el subjecte passiu que consumeix productes i serveis, i per una altra, s'ha accentuat la cosificació de les relacions socials a través de la compra d'aquests productes.  s en aquest punt on és important l'apoderament col·lectiu per aconseguir que, aquestes millores tecnològiques, ens portin a satisfer les nostres necessitats i a poder viure millor en el nostre medi ambient.».

En clau d'ESS, avui 28 cooperatives i entitats²² proveeixen serveis tecnològics a la ciutat de Barcelona, desenvolupen plataformes cooperatives o desenvolupen propostes de consum cooperatiu en el camp tecnològic, que se sumen a una comunitat tecnològica que es dona cita, també cada any, a la TecnoFESC. Barcelona i Catalunya compten amb projectes de referència com Guifi.net, Katuma, Som Connexió o Som Mobilitat.

S9: Turisme

La ciutat de Barcelona ha esdevingut una de les principals destinacions turístiques a nivell internacional. L'any 2019 es van batret tots els r cords i es registraven 11,9 milions de turistes. El 2018 el número de persones treballadores vinculades al sector turístic a la ciutat de Barcelona es situa va entre les 85.412 i els 142.715.

Davant les conseq ncies socials i ambientals del turisme de masses, i en un context global d'incertesa econòmica i emergència sanitari, cal repensar l'activitat turística de forma estructural. Sobretot pel que fa a la seva relocalització: Barcelona i el conjunt de Catalunya, per les seves dimensions i característiques, poden complementar-se i oferir un ventall de gran riquesa.

Cal analitzar el turisme i promoure el decreixement d'aquelles activitats que tenen un impacte social, laboral i ambiental negatiu, per crear alternatives que promoguin la sostenibilitat ambiental, el treball digne i la relocalització de l'activitat econòmica.

A Barcelona i Catalunya existeixen nombroses experiències cooperatives relacionades amb la restauració, l'allotjament, la cultura cooperativa i el guiatge o divulgació del patrimoni natural, històric i social de la ciutat i el país, si bé l'ESS no té una presència significativa en aquest sector a la ciutat. Tot i aix  el turisme pot aportar oportunitats interessant per impulsar iniciatives des de l'ESS que contribueixin a transformar el model turístic de la ciutat, avançant cap a un turisme més sostenible i respectuós.

Per a construir un nou paradigma turístic basat en els conceptes de sostenibilitat, cultura, comunitat, treball digne, economia local i decreixement, que confronti el model extractivista, invasiu i carbònic que orienta els beneficis cap als grans capitals, s'identifiquen diferents estratègies:

- Introduir la noció de turisme comunitari: «un model de gestió de l'activitat turística en el qual la població local d'un determinat territori, a través de les seves diferents estructures organitzatives de caràcter col·lectiu (cooperatives, entitats comunitàries, associacions o grups de famílies associats), exerceix un paper preponderant en el control del seu disseny, execució, gestió i distribució de beneficis»²³.

²² Dada recollida de PamaPam i TecnoFESC.

²³ Concepte encunyat a casa nostra per AlbaSud.org

- Generar i coordinar respostes cooperatives des de l'ESS a les activitats i serveis vinculades al turisme responsable, així com ampliant el seu camp d'acció; incloent la gestió de serveis públics com museus, ticketatges o la cooperativització del sector del guiatge.
- Promoure l'intercanvi d'experiències entre comunitats i valoritzar els recursos socials i ambientals del territori; tot cercant la relocalització econòmica, la sostenibilitat ambiental, les millora de les condicions de treball i l'enriquiment cultural.
- Fomentar l'intercanvi entre el món rural i urbà, entre comunitats d'interès i projectes de diferents localitzacions geogràfiques, entre alumns de diferents universitats i estudis.

S10: Tèxtil

A nivell macroeconòmic, el 2016 la indústria tèxtil representava el 2,8% del PIB espanyol i és un dels subsectors econòmics més importants, amb un taxa de treball del 4,3%²⁴. Catalunya té amb una llarga tradició productiva en les diverses fases de la cadena de producció del tèxtil que, en el context globalitzat i deslocalitzat que vivim, ha anat perdent força i fins i tot desapareixent.

Tot i això en els darrers anys i en el marc d'una certa tendència a nous paradigmes com l'*slow fashion*, la moda sostenible, el comerç just, etc. s'ha experimentat un increment notable de projectes tèxtils a Barcelona vinculats o propers a l'ESS, aportant un valor afegit social i ambiental a la societat mitjançant la comercialització justa, la traçabilitat dels bens i serveis, la proximitat del consum, el respecte als drets laborals, l'enfortiment del teixit econòmic local i la reducció de l'impacte ambiental²⁵.

Tot i aquest augment, el sector s'enfronta a grans reptes relacionats, per una banda amb la sostenibilitat, la gestió de residus i la promoció de l'economia circular que seran cada vegada més ineludibles amb l'entrada en vigor de noves normatives europees. La investigació en el desenvolupament de nous teixits i la innovació en aquesta fase de la cadena és també un dels aspectes a explorar establint aliances amb centres d'investigació i recerca.

La viabilitat econòmica de les iniciatives del sector és una de les assignatures pendents i, en aquest sentit, cal promoure l'enfortiment socioempresarial de les mateixes que ha d'anar de la mà d'un salt en la qualitat i la innovació en els dissenys tot establint sinergies amb les diverses escoles de moda existents al territori. És també la necessària millora dels sistemes de gestió socioempresarial, així com el paper destacat que ha de jugar la comercialització on-line per l'assoliment de la sostenibilitat econòmica.

Per altra banda, l'articulació del sector és fonamental i ha de jugar un paper clau per la mancomunació i/o impuls de serveis conjunts (centrals de compres, plataformes de venda, etc.) que permetin abordar el repte de l'escalabilitat i projecció del sector, així com impulsar canvis en el model de consum.

L2: Posicionar l'ESS com una realitat de prestigi a la ciutat

²⁴ Informe. El sector de la Moda en España: Retos y Desafíos. Observatorio de la Moda Española. Dades del 2016.

²⁵ Exploració del sector tèxtil amb mirada d'Economia Social i Solidària a Barcelona. Barcelona Activa, 2018.

Per posicionar l'ESS com a una realitat de prestigi a la ciutat cal visibilitzar el teixit d'empreses i organitzacions de l'ESS a la ciutat i posar en valor la seva aportació pel desenvolupament de la ciutat i el benestar de la seva gent. Per a fer-ho, ens hem proposat treballar per assolir les següents fites:

Fita 2.1. Mesurar de forma sistemàtica, harmonitzada i permanent la dimensió, característiques, retorn social i pràctiques de l'ESS a la ciutat.

Fita 2.2. Articular vincles de l'ESS amb tots els nivells educatius-formatius, formals i no formals, així com amb centres de recerca i universitats.

El 2015²⁶ l'Ajuntament estimava que a Barcelona hi havia més de 53.000 persones contractades/sòcies treballadores en entitats i empreses de l'ESS, més de 500.000 persones eren sòcies d'una cooperativa de consumidores i usuàries i 113.000 persones eren mutualistes. Així mateix, s'estima que al conjunt de la ciutat hi ha 5.350 entitats sense ànim de lucre, de les quals entre 4.700 i 4.800 són associacions.

La ciutat, a més, ha esdevingut referent i còmplice d'altres ciutats (tant de Catalunya, com de la resta de l'Estat i del món), enxarxant-se amb elles a través d'espais com: la CGLU (Ciutats i Governos Locals Units), la Xarxa Espanyola de Ciutats Saludables, C.I.T.I.E.S. (xarxa global per l'ESS), la Xarxa de Pobles i Ciutats pels Drets Humans, el Pacte d'Alcaldes i Alcaldesses pel Clima i l'Energia (en el marc de la Xarxa de Pobles i Ciutats per la Sostenibilitat), la Coalició Europea de Ciutats contra el Racisme o l'XMESS (la xarxa catalana de municipis per l'ESS) i el Fòrum Social Mundial de les Economies Transformadores.

Descripció llarga:

Estat de la qüestió:

No disposem d'un observatori de mesura de l'ESS a la ciutat que integri les diferents fonts i dades, així que disposem sempre de visions parcials i fraccionades del pes de l'ESS barcelonina.

El 2015²⁷ l'Ajuntament estimava que a Barcelona hi havia més de 53.000 persones contractades/sòcies treballadores en entitats i empreses de l'ESS, més de 500.000 persones eren sòcies d'una cooperativa de consumidores i usuàries i 113.000 persones eren mutualistes.

D'altra banda, Barcelona ciutat concentra el 30,5% de les entitats de l'anomenat Tercer Sector Social²⁸, que es dediquen principalment a l'educació en el lleure (21,3%), l'atenció psicosocial i/o rehabilitació (14,8%) i l'atenció a necessitats bàsiques (10,0%). El 2016 les entitats socials catalanes van atendre 1.584.000 persones, dedicant-hi en conjunt prop de 3M€, una xifra que corresponia al 1,37% del PIB català. Aquell any es registraven: 559.000 persones sòcies, 87.700 persones treballadores, 563.000 donants i 367.000 voluntaris i voluntàries²⁹.

Així mateix, s'estima que al conjunt de la ciutat hi ha 5.350 entitats sense ànim de lucre, de les quals entre 4.700 i 4.800 són associacions. Aquestes organitzacions es distribueixen de forma desigual entre els diferents districtes, de manera que l'Eixample acull el 20% de les entitats, i el segueixen Ciutat Vella i Sants-Montjuïc, que agrupen el 14% i el 13% respectivament. A Barcelona, 7 de cada 10 són associacions de base, el 44% realitza activitats només al municipi, i mentre el 30% té entre 11 i 30 persones actives un altre 30% té entre 31 i 100.

²⁶ L'economia social i solidària a Barcelona, Anna Fernández i Ivan Miró (La Ciutat Invisible). Ajuntament de Barcelona, 2016.

²⁷ L'economia social i solidària a Barcelona, Anna Fernández i Ivan Miró (La Ciutat Invisible). Ajuntament de Barcelona, 2016.

²⁸ Baròmetre 2018 del Tercer Sector Social. Taula del Tercer Sector Social, 2018.

²⁹ Baròmetre 2017 del Tercer Sector Social. Taula del Tercer Sector Social, 2017.

Malgrat identificar que Barcelona pateix problemes greus com l'accés a l'habitatge, la pressió turística o el trànsit³⁰, la ciutadania en té una imatge majoritàriament positiva i la solidaritat es percep com un valor característic de Barcelona³¹.

L3: Crear i consolidar estructures i infraestructures estratègiques de l'ESS

Per a desenvolupar-se i crear contextos favorables a la seva extensió, enfortiment i escalabilitat, així com per facilitar l'accessibilitat de la ciutadania a les propostes de l'ESS cal crear i consolidar estructures i infraestructures estratègiques i de referència per l'ESS i de l'ESS a la ciutat. Les fites que s'han identificat per a poder-ho aconseguir són les següents:

Fita 3.1. Enfortir les bases socials de les entitats representatives de l'ESS.
Fita 3.2. Facilitar la intercooperació entre actors de l'ESS, enfortint el mercat social.
Fita 3.3. Impulsar la transformació de la demanda de consum, a través d'espais físics i virtuals de comercialització, difusió i sensibilització de l'ESS.

Aquest ecosistema ha anat generant eines i estructures destinades a visibilitzar i enfortir l'ESS de la ciutat, com per exemple el PamaPam que geolocalitza més de 450 iniciatives d'ESS de la ciutat, el Balanç Social³² que permet posar el valor el compromís vers una gestió responsable i que és utilitzat per gairebé 190 entitats (més de 400 a tot l'Estat), Coòpolis – Ateneu Cooperatiu de Barcelona, InnoBa, BiciHub, entre d'altres.

Tot i aquest dinamisme, l'ESS de la ciutat té un recorregut per davant per consolidar estructures estratègiques que ajudin a posar en valor l'aportació de les entitats i iniciatives que la conformen.

Descripció llarga:

Estat de la qüestió:

L'ecosistema de l'ESS a Barcelona és fort i divers. La base associativa està formada per més de 5.350 entitats que s'agrupen en estructures de segon, tercer i quart nivell amb la voluntat de sumar complicitats i augmentar el seu impacte.

La pertinença a organitzacions de segon nivell o superior (com ara federacions, coordinadores, plataformes, xarxes, etc.) és un signe d'estructuració i vertebració de l'ESS barcelonina, impulsant espais de treball col·lectius d'acord amb uns interessos comuns.

Les entitats s'agrupen seguint estratègies diverses, però el més habitual és establir criteris territorials o sectorials. A Barcelona existeixen estructures de referència sectorials: Associació Economia Social Catalunya (AESCAT); Confederació de Cooperatives de Catalunya; la Taula d'Entitats del Tercer Sector Social de Catalunya; la Confederació Associació Empresarial del Tercer Sector Social de Catalunya, la Federació de Mutualitats de Catalunya, la Xarxa d'Economia Solidària de Catalunya que aglutina més de 3.000 entitats de la ciutat.

Paral·lelament, aquest ecosistema de l'ESS s'estructura a nivell territorial vertebrant xarxes locals a territoris com Sants, Poble Sec, Sant Andreu...

³⁰ Enquesta de Valors Socials 2018. Ajuntament de Barcelona, 2018.

³¹ Barcelona a ulls del món. Ajuntament de Barcelona, 2019.

³² [Informe del mercat social català 2018, XES, 2018.](#)

A més, el Consell d'Associacions de Barcelona (CAB) realitza una forta tasca de suport i enfortiment de l'associacionisme i el Tercer Sector Social de la ciutat de Barcelona.

Aquest ecosistema ha anat generant eines i estructures destinades a visibilitzar i enfortir l'ESS de la ciutat, com per exemple el Pam a Pam que geolocalitza més de 450 iniciatives d'ESS de la ciutat, el Balanç Social³³ que permet posar el valor el compromís vers una gestió responsable i que és utilitzat per més de 180 entitats o l'Observatori de l'ESS, entre d'altres.

Tot i aquest dinamisme, l'ESS de la ciutat té un recorregut per davant per consolidar estructures estratègiques que ajudin a posar en valor l'aportació de les entitats de l'ESS a la ciutat de Barcelona.

L4: Territorialitzar l'ESS en els barris i districtes

Barcelona està formada per 10 districtes i 73 barris, cada un amb la seva història i realitat. La trajectòria i presència de l'ESS en els diferents barris i districtes és diversa i les realitats i reptes als que donar resposta a cada territori també és específica. Per tot això és important donar una dimensió territorial a l'Estratègia de l'ESS, i als projectes i processos que s'impulsin en aquest marc. Per desplegar estratègies territorials caldrà treballar en les següents fites:

Fita 4.1. Facilitar la capilaritat territorial de les polítiques públiques d'ESS, alineant-les i coordinant-les a altres estratègies existents al territori.
Fita 4.2. Promoure l'articulació de les iniciatives d'ESS a les comunitats i districtes de la ciutat.
Fita 4.3. Promoure pols econòmics d'ESS locals.

Actualment estan consolidades diferents xarxes locals d'economia solidària a la ciutat: Impuls Cooperatiu de Sants, XES Sant Andreu, XES Poble Sec – Cooperasec, la Taula Eix Pere IV (Poble Nou) i Proa a la Mar (Barceloneta). En fase de creació n'hi ha tres més: Coopoblet (a Sagrada Família), la FiRRRa (Guinardó) i Sarrià-Sant Gervasi Coopera. Cada xarxa impulsa línies de treball pròpies, que es complementen amb la resta, de manera que creen un coneixement col·lectiu que enforteix el territori.

En els darrers anys s'estan consolidant espais locals que aprofiten el dinamisme de les entitats de l'ESS i impulsen dinàmiques destinades a articular i posar en comú les iniciatives socioempresarials i les comunitàries en els barris de la ciutat: Ateneu de 9B, Ateneu L'Harmonia, Lleialtat Santsenca, Coòpolis – Ateneu Cooperatiu de Barcelona, BiciHub, els espais del Grup ECOS, l'Ateneu La Base de Poble Sec, o les entitats de la Xarxa d'Espais Comunitaris, entre altres.

Descripció llarga:

Estat de la qüestió:

L'economia social i solidària té una presència notòria a tot els barris de la ciutat de Barcelona, doncs hi ha més de 5.000 iniciatives de producció, consum, estalvi, previsió, gestió, distribució, cures... enfocades a la resolució solidària de les pròpies necessitats i les dels seus entorns.

A nivell territorial es desplega de forma desigual al llarg dels diferents districtes. L'Eixample, concentra 892 iniciatives, un 19% del total. El segueixen els districtes de Sant Martí amb 574 (12%), Gràcia amb 538 (12%), Ciutat Vella amb 504 (11%) i Sants-Montjuïc amb 500 (11%). Mentre que Sarrià-Sant Gervasi amb

³³ [Informe de l'Estat del Mercat Social Català. L'Economia Social i Solidària ensenya el cor!](#)

398 (8%), Horta-Guinardó amb 393 (8%) i Les Corts amb 340 (7%). Finalment, en un quart nivell, Sant Andreu amb 290 (6%) i Nou Barris amb 289 (6%).

L'ESS s'ha convertit en un component fonamental per combatre les desigualtats socioeconòmiques de la ciutat, que es concentren intensament en determinats barris i districtes. S'han prioritzat les actuacions i accions segons les necessitats de cada un d'ells i es coprodueix amb barris i districtes el disseny, la planificació, l'execució i l'avaluació de les actuacions. L'actuació de l'ESS s'esdevé d'acord amb l'estratègia i el calendari del Pla de Barris de l'Ajuntament i els Plans de Desenvolupament dels Districtes liderats per Barcelona Activa.

En els darrers anys s'estan consolidant espais locals que aprofiten el dinamisme de les entitats de l'ESS i impulsen dinàmiques destinades a articular i posar en comú les iniciatives socioempresarials i les comunitàries en els barris de la ciutat: Ateneu de 9B, Ateneu L'Harmonia, Lleialtat Santsenca, Coòpolis, BiciHub, els espais del Grup ECOS, l'Ateneu La Base de Poble Sec, entre altres. Molts d'aquests espais s'articulen entorn la política local de gestió comunitària dels béns públics (qüestió vinculada estretament amb la línia anterior d'estructures estratègiques); altres són espais d'iniciativa plenament d'ESS.

Algunes d'aquestes dinàmiques estableixen espais de coordinació i impuls d'iniciatives conjuntes, com son les taules de l'ESS a Sant Andreu; de dinamització locals de l'ESS, com Impuls Cooperatiu de Sants; de resposta davant de realitats emergents com la Barceloneta o Cooperasec; d'altres sorgeixen com a resultat d'accions comunitàries i de revitalització dels barris, com Porta; i d'altres dinamitzen accions sectorials i de recuperació d'espais urbans com l'Eix Pere IV, etc.

L5: Generar més marcs de coproducció de polítiques públiques amb l'ESS

Per tal d'impulsar més marcs de coproducció de les polítiques públiques i així la participació de l'ESS en la construcció de processos i dinàmiques de ciutat de cooperació i col.laboració pel desenvolupament de la vida a la ciutat, s'han identificat les següents fites:

Fita 5.1. Impulsar, normativitzant si cal, la coproducció (cocreació, cogestió, coseguiment i coavaluació) de les polítiques municipals d'ESS.
Fita 5.2. Estendre el programa de Patrimoni ciutadà d'ús i gestió comunitària a tots els barris i districtes de la ciutat.
Fita 5.3. Promoure el procomuns digitals com a "béns comuns urbans" de l'ESS.

En els darrers anys l'ESS s'ha convertit en agent clau per a la identificació, el disseny i la implementació de polítiques públiques, posant en valor el protagonisme de la societat civil. El municipalisme està a la base del procés de repensar la democràcia a nivell global i Barcelona té una trajectòria en coproducció públic-comunitària que s'està enfortint en els darrers anys.

En el camp social, iniciatives com *l'Acord Ciutadà per una Barcelona inclusiva* és un gran espai amb la implicació de 730 entitats on es delibera, es decideix i s'actua conjuntament. Des del Consell de Ciutat s'ha impulsat una xarxa dels organismes de participació sectorial existents: Turisme, Benestar Social, Cooperació Internacional, Educació, animals, Consum, Comerç, Sostenibilitat, Habitatge Social, Cultura, Esport, entre altres.

Descripció llarga:

Estat de la qüestió:

L'època que vivim reclama una nova governança basada en la participació i la implicació de la ciutadania, les entitats de l'ESS aporten proximitat, arrelament al territori i tot el potencial de l'acció comunitària. L'objectiu és construir ciutats al servei de les persones i no del negoci; ciutats vivibles, amb perspectiva de gènere i que acompanyin en tots els moments del cicle vital de les persones.

En els darrers anys l'ESS s'han convertit en agents clau per a la identificació, el disseny i la implementació de polítiques públiques, posant en valor el protagonisme de la societat civil. El municipalisme està a la base del procés de repensar la democràcia a nivell global i Barcelona té una trajectòria en coproducció que s'està enfortint en els darrers anys.

En el camp social, iniciatives com *l'Acord Ciutadà per una Barcelona inclusiva* és un gran espai amb la implicació de 730 entitats on es delibera, es decideix i s'actua conjuntament. Recentment s'ha aprovat *l'Estratègia d'inclusió i reducció de les desigualtats socials de Barcelona 2017-2027*³⁴ que articula amb objectius compartits, les actuacions d'inclusió social de l'Ajuntament de Barcelona i dels actors de la ciutat amb un horitzó temporal de deu anys, i promou la coproducció a través del treball en xarxa i l'impuls de projectes estructurants.

Des del Consell de Ciutat s'ha impulsat una xarxa dels organismes de participació sectorial existents:

Consell de Turisme i Ciutat

Consell Municipal de Benestar Social

Consell Assessor de la Gent Gran

Consell Municipal del Poble Gitano

Consell Municipal d'Immigració

Consell Municipal de Cooperació Internacional

Consell Municipal d'Associacions

Consell Escolar Municipal de Barcelona

Consell de la Formació Professional

Consell Municipal de Protecció i defensa dels Animals

Consell Municipal de Consum

Consell Municipal de Lesbianes, Gais, Trans, Bisexuals i Intersexuals de Barcelona

Consell Ciutat i Comerç

Consell Ciutadà per la Sostenibilitat

Consell de l'Habitatge Social de Barcelona

Consell de Cultura de Barcelona

Consell Rector de l'IMD

Consell de les Dones

Pacte per la Mobilitat

Consell Municipal de l'Esport

Experiències com Alencoop o la cooperativa d'ex maners Diomcoop és un exemple molt concret de treball conjunt de l'Ajuntament, el col·lectiu de persones i una sèrie d'entitats del tercer sector que hi donen suport. A nivell intern de l'Ajuntament va implicar les àrees de dret socials, economia i migracions.

Altres iniciatives com el Programa Làbora d'inserció laboral per a col·lectius vulnerables, els *Punts d'Assessorament Energètic* o el projecte *B·Mincome* de garantia de rendes en són alguns exemples d'iniciatives de coproducció de polítiques públiques en les que l'ESS esta tenint una participació creixent.

En el camp ambiental, el Compromís Ciutadà per la Sostenibilitat 2012-2022 és el marc de referència per a totes les organitzacions ciutadanes que volen contribuir a la millora de Barcelona. Les organitzacions compromeses s'integren a la xarxa Barcelona + Sostenible, formada actualment per més d'un miler

³⁴ <http://www.bcn.cat/barcelonainclusiva/ca/estrategiainclusio.html>

d'entitats, empreses, centres educatius i institucions. El propòsit és assolir els objectius del Compromís amb la suma de les accions de tots els membres de la xarxa.

En el camp de la participació, a més dels pressupostos participatius, els Plans de Barri i ... recentment s'ha configurat el decidim.barcelona, la plataforma digital de participació de l'Ajuntament de Barcelona per construir una ciutat més democràtica, que és alhora l'espai de referència per construir una ciutat oberta, transparent, col·laborativa i amb el protagonisme de qui l'habita, així com una comunitat de persones interessades en millorar i vigilar la qualitat dels processos i de la mateixa plataforma.

L6: Contribuir a prevenir i reduir les desigualtats socials dintre de la ciutat

l'ESS és, i ha de ser, una aliada clau per resoldre les desigualtats socials dintre de la ciutat. Per enfortir el seu paper en processos que són necessàriament globals i compartits pels diferents agents socioeconòmics de la ciutat, l'ESS treballarà per assolir les següents fites:

Fita 6.1. Articular la participació de l'ESS en la defensa coordinada de les competències i recursos locals per a la lluita contra la pobresa i la cohesió social.

Fita 6.2. Augmentar la incorporació de col·lectius específics (persones migrades i racialitzades, aturades, joves, majors de 45 anys...) a les entitats i empreses d'ESS.

La ciutat de Barcelona ha vist incrementats els processos de desigualtat social i precarització social a partir del 2008. L'esforç compartit entre l'Ajuntament i les entitats de l'ESS ha multiplicat les accions de resposta davant d'aquesta situació. A través de *l'Estratègia d'inclusió i de reducció de les desigualtats socials 2017-2027*³⁵ s'articulen, sota objectius compartits, 892 projectes i serveis impulsats per 167 entitats socials, xarxes i departaments o organismes municipals; a més, es promou el desplegament de noves xarxes d'acció i projectes tractadors per coproduir projectes d'inclusió social en temes transversals i clau per reduir les desigualtats socials a la ciutat.

Descripció llarga:

Estat de la qüestió:

La ciutat de Barcelona ha vist incrementats els processos de desigualtat social i precarització social a partir del 2008. Algunes dades així ho demostren:

L'any 2016 a Barcelona hi havia 127.959 llars que destinaven més d'un 40% dels seus ingressos a cobrir despeses d'habitatge (el 19,3% del total de llars de la ciutat).³⁶

La distància l'any 2015 entre la mitjana dels 5 barris amb major i els 5 barris amb menor RFD / per capita és de 34.391 euros.³⁷

L'any 2016, la taxa de pobresa laboral era del 9,8%.³⁸

El 9,1% de les persones no poden mantenir la llar a una temperatura adequada.³⁹

³⁵ <http://www.bcn.cat/barcelonainclusiva/ca/estrategiainclusio.html>

³⁶ Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població, 2016.

³⁷ Estadística municipal i revistes de Barcelona Economia núm.: 71, 74, 77 i 80. Dades de districte i barri dels anys 2011, 2012 i 2013, calculades pel Departament de Recerca i Coneixement a partir de les dades publicades per Barcelona Economia.

³⁸ INE i Idescat: Enquesta de condicions de vida, 2016.

³⁹ Enquesta de Salut de Barcelona, 2016.

L'esforç compartit entre l'Ajuntament i les entitats de l'ESS ha multiplicat les accions de resposta davant d'aquesta situació. Per posar alguns exemples, el pressupost dedicat a fer front a l'exclusió social s'ha duplicat, les entitats socials han augmentat les seves prestacions a les persones incrementant els seus treballadors i canalitzant el compromís social de la ciutadania sota la forma de voluntariat social i s'han desplegat i enfortit nous moviments socials orientats a fer efectiu el dret a la ciutat i, en especial, els drets socials de les persones.

A través de l'*Estratègia d'inclusió i de reducció de les desigualtats socials 2017-2027*⁴⁰ s'articulen, sota objectius compartits, 892 projectes i serveis impulsats per 167 entitats socials, xarxes i departaments o organismes municipals; a més, es promou el desplegament de noves xarxes d'acció i projectes tractors per coproduir projectes d'inclusió social en temes transversals i clau per reduir les desigualtats socials a la ciutat.

Aquesta capacitat d'organització i acció conjunta, en el marc de l'Acord Ciutadà per una Barcelona Inclusiva, és el que diferencia l'acció social de Barcelona de qualsevol altre ciutat.

En el seu conjunt, l'acció social de la ciutat ha aconseguit resistir millor els processos d'exclusió social, en comparació amb el conjunt de l'àrea metropolitana de Barcelona, Catalunya i de les grans ciutats de l'Estat espanyol, tal com es recull a l'avaluació del Pla d'inclusió social 2012-2015 de Barcelona i la de l'Estratègia compartida de l'Acord Ciutadà.

L7: Desenvolupar palanques que impulsin l'Estratègia

Anomenem palanques estratègiques aquells grans àmbits d'actuació que serveixen com a instrument per complir els objectius marcats per les línies estratègiques generals. Identifiquem cinc àmbits que poden fer de palanca de la resta:

P1: Consum conscient i transformador

Entenem per consumidores conscients⁴¹ aquelles que pensen en les conseqüències de les seves decisions de consum: com afecten les persones, la comunitat i el medi ambient. El consum conscient es basa en tres pilars: consumir menys, consumir sense comprar i comprar amb criteri.

Quan aquesta visió del consum s'insereix en una estratègia d'ESS, el consum deixa de ser un fet individualitzat, i passa a formar part d'una estratègia col·lectiva de construcció de mercat social, esdevenint una eina molt poderosa que les veïnes i veïns de Barcelona tenen al seu abast per viure de forma més sostenible i sense contribuir a injustícies socials.

Moltes d'aquestes opcions de consum són assequibles a una part significativa de la ciutadania quan es desenvolupen col·lectivament. Barcelona compta amb la presència de les opcions de consum cooperatiu més rellevants de Catalunya, entre altres i per ordre d'antiguitat:

- Abacus, amb 50 anys d'història, més de 926.000 de sòcies consumidores i 541 sòcies treballadores⁴²;
- Coop57, la cooperativa de serveis financers ètics i solidaris creada el 1995, formada per 881 sòcies de serveis i gairebé 4.200 sòcies col·laboradores, que el 2018 va concedir 262 préstecs nous per un valor de més de 14,5 M€, la xifra més alta mai assolida⁴³;

⁴⁰ <http://www.bcn.cat/barcelonainclusiva/ca/estrategiainclusio.html>

⁴¹ Seguint la definició d'Opcions, socl.

⁴² Memòria 2018, Abacus.

⁴³ Memòria 2018, Coop57 Catalunya.

- Guifi.net (amb seu a Gurb des de fa 15 anys), la xarxa ciutadana de telecomunicacions de comuns oberta, lliure i neutral que ja uneix 35.735 nodes⁴⁴ (654 a Barcelona);
- Som Energia (amb seu a Girona des de 2010 i grup local a la ciutat comtal) amb més de 60.000 sòcies consumidores i més de 100.000 contractes⁴⁵;
- Fiare Banca Ètica (amb seu a Bilbao i oficina comercial a L'Eixample, oficialitzada com a Àrea de Banca Popolare Etica a Espanya el 2014), amb gairebé 3.000 sòcies, 142.456.000 € d'estalvis i 273 préstecs concedits per valor de 41.214.000 €⁴⁶;
- Som Connexió (amb seu a El Prat del Llobregat des de 2013 i espai de treball a la XES Sant Andreu) amb més de 5.000 sòcies consumidores i més de 9.000 contractes⁴⁷;
- Opcions, amb més de 2.000 sòcies consumidores i 15 cooperatives de consum que en són sòcies de serveis i col·laboradores.

Aquestes experiències mostren que, quan el consum es fa amb perspectiva col·lectiva i estratègica, es poden fer realitat projectes de l'ESS en sectors difícils, com les finances, les telecomunicacions o l'energia, demostrant el potencial del consum conscient com a palanca estratègica.

P2: Compra i contractació pública responsable

L'ESS ve reclamant des de fa temps una major responsabilitat de les administracions públiques en els seus criteris de compra i contractació:

- La Confederació Empresarial del Tercer Sector Social està negociant, amb el Govern de Catalunya des del 2018 una Llei d'Acció Concertada amb la Iniciativa Social que, d'acord amb les Directives Europees, exclou definitivament els serveis d'atenció a les persones de les lògiques de mercat.
- Des de 2008 la Taula de Tercer Sector Social reclama i ofereix dades sobre l'aplicació de clàusules socials en la contractació pública que afavoreixin la inserció laboral i contractació de persones amb discapacitat i/o situació d'exclusió social.
- Des de 2013 SETEM Catalunya, Alternativa 3, Fiare Banca Ètica, FETS (Finançament Ètic i Solidari) i Oxfam Intermon desenvolupen una campanya de promoció de l'ús del comerç just i la banca ètica per part dels municipis, posant de relleu que «només el 0,17% de les compres de comerç just són fetes per les administracions públiques i, a més, els bancs que inverteixen en armes són els principals proveïdors de la majoria d'institucions.»
- La XES ha treballat en els darrers anys per introduir el Balanç Social com a eina i criteri per a l'aplicació de clàusules socials en convocatòries de subvenció municipals.
- El treball de la Comissió de Compra Pública de REAS Red de Redes (on participa la XES), que va possibilitar que gran part de les esmenes proposades per l'ESS s'introduïssin a la tramitació de la llei 9/2017 de Contractes del Sector Públic.

Cal que hi hagi voluntat i aposta política perquè projectes des de l'ESS i que són d'interès general per la ciutat, així com noves iniciatives estratègiques per la ciutat es

⁴⁴ Dades consultades a setembre de 2019.

⁴⁵ Dades consultades a setembre de 2019.

⁴⁶ Dades a 30/8/2019, de l'estat espanyol.

⁴⁷ Dades consultades a setembre de 2019.

puguin seguir gestionant des de l'ESS treballant amb principis de sostenibilitat social, ambiental i de bon govern, tot evitant que passin a ser gestionats per empreses de capital ambànim de lucre . L'Ajuntament de Barcelona impulsa la contractació pública sostenible que integra mesures socials, ambientals, ètiques i d'innovació per: garantir els drets laborals, socials i ciutadans de les persones que executin el contracte públic i de les persones destinatàries o usuàries del mateix contracte; impulsar una economia local circular i sostenible; promoure l'activitat econòmica de les mitjanes, petites i microempreses locals i, singularment, de les empreses d'economia social.

Entesa en aquests termes, la compra i contractació pública, en especial de l'Ajuntament de Barcelona que dedica al voltant de 1.100 M€ a proveïments, pot esdevenir una excel·lent palanca per al desenvolupament de l'ESS en els propers anys. Cal entendre que la contractació pública és una de les principals estratègies per definir polítiques públiques per definir polítiques públiques i impulsar pràctiques coherents amb els objectius d'aquestes.

P3: Educació

L'educació, com a part essencial del procés de socialització de les persones, que ens dona eines i coneixements per viure en societat, és sens dubte una de les principals palanques per construir un nou futur de la ciutat on, partint d'unes estructures i recursos públics de qualitat i d'accés universal, l'ESS hi tingui un paper rellevant.

L'educació activa, vivencial i experiencial, l'educació feminista, ecologista i solidària, l'educació cooperativa, etc. són alhora marcs de pensament, metodologies i continguts necessaris per a fomentar l'esperit crític, l'empatia, el sentiment de comunitat i la corresponsabilitat social d'infants i joves. L'ESS en aquest camp hi té llarga experiència tant en el camp reglat (hi ha 15 cooperatives d'ensenyament, el 35% del total a Catalunya), com en l'educació en el lleure: hi ha 463 entitats socials d'educació en el lleure a la ciutat i el 20% de les entitats del Tercer Sector Social s'hi dediquen.

L'educació és una palanca estratègica per al desenvolupament i enfortiment de l'ESS a la ciutat perquè la seva pràctica (de treball, de consum, de finançament...) requereix de la consciència social ciutadana, i l'educació és un mitjà indispensable en la configuració dels valors de ciutadania, de la sensibilització cívica, del sentiment de pertinença i comunitat, del compromís social, etc. Un dels set principis cooperatius internacionals és l'«Educació, formació i informació: les cooperatives proporcionen educació i formació als socis i sòcies i a les persones treballadores perquè puguin contribuir al desenvolupament de les seves cooperatives d'una manera eficaç. També informen el gran públic (entorn), especialment els joves i els líders d'opinió, de la naturalesa i beneficis de la cooperació.» Així doncs, l'educació forma part intrínseca del model socioeconòmic d'una part important de l'ESS.

L'educació és també una palanca estratègica per a l'ESS, perquè permet donar a conèixer a infants i joves un model alternatiu a com es concep actualment l'economia, les finances o el consum, o bé reproduir-ne el model capitalista hegemònic.

P4: Finançament

En els seus orígens, el sistema financer tenia la funció de facilitar les relacions entre les persones que tenien un excedent de diners i les que en tenien necessitat. És a dir que, com a funció primària, una entitat financera ha de fer la intermediació entre l'estalvi i el finançament. El sistema financer actual desenvolupa aquesta funció d'intermediació financera amb l'únic objectiu de maximitzar beneficis, i aquest objectiu del màxim benefici determina que la banca tradicional ja no en tingui prou desenvolupant únicament aquesta funció d'intermediació, sinó que també fa grans inversions, sovint de caràcter especulatiu, als mercats financers sense importar-li, més

enllà dels criteris de rendibilitat, la naturalesa del producte financer que es contracta o quina activitat, sector o empresa finança. El sistema financer, els bancs i les asseguradores convencionals són els seus actors principals i representen un clar exemple de com l'actual model genera impactes negatius a escala planetària⁴⁸.

El sistema financer ètic també desenvolupa aquesta funció d'intermediació financera, però amb l'objectiu que els diners recollits siguin tan sols una eina en favor dels projectes amb un valor afegit per a la societat des del punt de vista social, mediambiental, cultural, educatiu, democràtic, etcètera. Es vol recuperar l'ús social i original dels diners per fer que siguin una eina que simplement serveixi per a generar recursos productius, i així evitar que l'acumulació de diners sigui un fi per si mateix.

Degut a la situació de col·lapse econòmic, social, cultural i ecològic en què vivim actualment les finances ètiques han viscut en els darrers deu anys una visibilitat, reconeixement i captació de recursos important en el conjunt de l'Estat Espanyol. Segons dades de l'Observatori de les Finances Ètiques⁴⁹ que analitza l'estat de l'àmbit en el conjunt de l'Estat espanyol (no hi ha dades segregades per Catalunya) en l'any 2018 (darrer baròmetre disponible) s'observa que l'estalvi ètic ha estat de més de 2.200 milions d'euros; a nivell de préstecs s'han atorgat 1.474 milions d'euros en projectes transformadors, el 16,31% més que l'any anterior; hi ha més de 226.000 persones usuàries de finances ètiques i la morositat està situada al 1,67%. El sector assegurador ètic ha gestionat més de 1,4 milions de pòlisses amb un volum de primes pròxim als 635 milions d'euros. Catalunya és la segona comunitat de l'Estat, darrera de Madrid, en usuàries, en estalvi i en préstecs.

La Taula del Tercer Sector Social de Catalunya ja va situar, el 2013, l'enfortiment de les capacitats financeres del sector com una de les seves prioritats. El Tercer Sector Social compta en conjunt amb importants mancances en aquest àmbit, que amb la crisi econòmica es van fer més evidents i van dur a greus dificultats de subsistència a moltes entitats.

Segons el darrer estudi de l'Observatori del Tercer Sector, el percentatge de les entitats que fan ús de la banca ètica ha passat del 10% al 32%. Això suposa que una de cada tres entitats no lucratives catalanes treballa amb la banca ètica. Ara bé, el 79% de les organitzacions ho combinen amb la banca tradicional.

Els reptes de l'àmbit de les finances ètiques a Catalunya per a la propera dècada passen per consolidar el creixement; continuar creixent en persones usuàries i captació d'estalvi per canalitzar-lo a l'economia real i sostenible. Es comparteix la oportunitat que suposa millora l'articulació de l'àmbit per consolidar el creixement de les finances ètiques. Cal donar suport i intensificar el treball d'articulació que ha vingut realitzant l'Associació FETS a Catalunya, i traçar aliances amb la banca cooperativa i els nous actors nascuts en el marc de l'ESS en plataformes de crowdfunding i crowdlending, així com enfortir la relació i estratègies compartides amb les administracions públiques.

El momentum de les finances ètiques convida a teixir instruments conjunts que reforcin el seu paper en el finançament de l'ESS: es pot avançar en compartir el coneixement i metodologies de seguiment a les entitats ESS que reben finançament per contribuir a la seva consolidació; es poden millorar els productes per als projectes d'emprenedoria social en la fase inicial, obrint-se l'oportunitat per treballar conjuntament amb els dispositius de suport a l'emprenedoria de les administracions públiques i de l'Ateneu Cooperatiu de la ciutat; es pot innovar en nous productes que ajudin al creixement de

⁴⁸ Finances ètiques i solidàries. Valores, límits i reptes. Col·lecció EINES, Xarxa d'Economia Solidària. Pol·len edicions, SCCL, 2019.

⁴⁹ 2018 Baròmetre de les finances ètiques. Una radiografia de l'estat espanyol, FETS, 2019.

les entitats i projectes d'ESS, com el capital pacient; es pot innovar en la intercooperació de les entitats de finances ètiques i cooperatives; i es podria avançar en experiències de crèdit sindicat, per multiplicar recursos financers i diversificar el risc.

Per tal que les finances ètiques siguin una autèntica palanca estratègica per a l'ESS, caldrà incrementar-ne l'ús per part de les administracions públiques: promoure el seu ús en la seva activitat ordinària i de deute; estendre les experiències conjuntes de programes de fons conjunts; crear línies de crèdit per l'emprenedoria social i per al creixement d'entitats de l'ESS.

Caldrà, en darrera instància, transferir a Catalunya i a Barcelona, experiències d'altres països en aquest àmbit, que han facilitat la consolidació de les finances ètiques, tant en volum com en productes i mètodes.

P5: Nova gestió pública

Tan important és el que fan els governs locals com el com ho fan. Alguns criteris que podrien servir de referència són la transversalitat, la coproducció, la cooperació creativa amb la ciutadania i la paciència.

- Transversalitat. L'ESS no hauria de tancar-se en una única política pública, sinó que hauria d'irrigar totes les polítiques públiques locals. És important ajudar a construir confiança internes (entre àrees, serveis, regidories, etc.).
- Coproducció públic-comunitària. Els governs locals haurien d'evitar la temptació d'hegemonitzar l'exercici polític; la present estratègia n'és una bona prova. La política de desenvolupament local, en clau d'ESS, s'hauria d'entendre com una política bàsicament relacional amb la xarxa d'agents que interactuïn en el territori, per a dissenyar, executar, seguir i avaluar conjuntament l'exercici polític, en el marc d'instàncies conjuntes de govern, amb funcionament democràtic i competències tant consultives com decisòries. Per exemple, seria important que la gestió de certes parts de sectors estratègics de l'economia (aeroports, ports, ferrocarrils, etc.) passés a entitats de l'ESS per poder influir-hi des de dins i aplicar el model de gestió de l'economia solidària.
- Cooperació creativa. Les persones han de ser, alhora, l'objecte i el principal subjecte del desenvolupament local. Les persones segur que disposen d'actius valuosos que el capital ignora o subutilitza: coneixements, habilitats, experiència, enginy, entusiasme, temps, solidaritat, etc. El repte és mantenir-se actives i treballar per a connectar-nos i detectar possibilitats de suport mutu.
- Paciència. L'ESS és pluja fina. Desenvolupar-la necessita temps i paciència; hem de preguntar-nos en quins terminis temporals volem treballar i obtenir resultats, i insistir tant com sigui possible en què les polítiques d'ESS han d'estar orientades a futur i associades a estratègies de llarg termini. Les iniciatives d'ESS es basen en processos col·lectius i, per tant, la seva presa de decisions és més pausada; en general és més sòlida, però molt poques vegades és ràpida ni atén els ritmes que els condicionants externs vulguin imposar. Quan les decisions col·lectives no estan madures, forçar-les és mala estratègia, només condueix a generar falsos acords o desavinences difícils de reorientar. Respectar aquests ritmes no sempre és fàcil, menys quan, des de la perspectiva de les administracions, el compliment de terminis públics marca sovint l'agenda i els pressupostos. Per exemple, la contractació pública en aquests camps es podria adaptar als criteris de l'ESS (com en el cas del

Bicing) per fer l'accés més assequibles per cooperatives i associacions sense ànim de lucre.

Siguin quins siguin els criteris i les condicions internes de partida, la principal recomanació sobre com abordar polítiques de desenvolupament local en clau d'ESS és partir del que ja hi ha, al territori, i atendre les seves necessitats. Cal vetllar perquè els equips tècnics i polítics locals identifiquin, valorin i comptin activament amb les iniciatives que fa temps s'esforcen perquè l'ESS sigui una realitat en la seva comunitat i al seu territori. Així mateix l'Ajuntament ha de seguir transformant la seva manera de treballar, per tal de poder atendre a les necessitats territorials i a les iniciatives ciutadanes i d'ESS, de manera menys departamental o sectorial i amb més coordinació interna.

P6. Intercooperació i creació de mercat social

La creació d'enxarxaments i de projectes compartits entre les entitats de l'ESS és un element clau per a l'escalabilitat de les iniciatives d'ESS, per a les dinàmiques de solidaritat entre elles, per als processos de consolidació i enfortiment, i per a donar resposta de forma col·laborativa als reptes de la ciutat, pluralitzant l'economia i eixamplant el mercat social dins del mosaic socioeconòmic de Barcelona

Necessitem actors empresarials de l'ESS de primer o segon grau amb capacitat per assolir processos d'escalabilitat, que actuïn com a palanques per a entrar en determinats sectors o mercats. També es necessita una demanda sòlida tant en dinàmiques de b2b (empresa a empresa) i c2c (ciutadana a ciutadana), arribant a nous àmbits socials i empresarials i ampliant el mercat social de manera significativa. Per això, cal dotar els projectes intercooperatius de les infraestructures, coneixements i recursos necessaris per arribar amb facilitat al consum final, i facilitar l'impuls que necessiten per situar-se a nivells de visibilitat com els de l'oferta convencional.

Aquest procés de creixement és alhora una palanca estratègica i un repte per a l'ESS, doncs planteja diferents incògnites encara per resoldre que caldrà anar abordant en els propers deu anys:

- De quina manera pot i vol l'ESS impulsar el seu creixement i pes sobre el global de l'economia? Quin paper poden jugar actors i instruments d'ESS a gran escala en aquest procés?
- De quina manera afrontem des de l'ESS els moments de feblesa empresarial (i les dinàmiques de autoprecarització que sovint els acompanyen), per enfortir la seva resiliència econòmica i, per tant, el seu impacte transformador?
- De quina manera pot i vol l'ESS polinitzar altres àmbits de l'economia?
- Quin tipus de vincles i relacions volem tenir amb les PIMES, el petit comerç, el sector primari local, etc. tots ells actors també afectats negativament per les dinàmiques econòmiques globals? Com es poden generar aquestes noves aliances? Poden ser útils els instruments de l'ESS per aquests actors econòmics? Què pot aprendre l'ESS de aquest actors?

L8: Transversalitzar els reptes de l'economia digital, l'economia feminista, les migracions i la transició energètica i ecològica

Hi ha reptes transversals que afecten tota l'Estratègia i, d'una banda demanen un nivell d'exigència al desenvolupament de la mateixa tenint present elements de context que condicionaran l'ESS en els propers anys i, d'altra banda, la doten de més coherència interna. Aquests reptes es plantegen des de l'economia digital, l'economia feminista, les migracions i la transició energètica i ecològica.

RT1: Economia digital

L'evolució de les tecnologies informàtiques està acompanyada d'una constant pèrdua de sobirania. Malgrat que el desenvolupament del programari i el coneixement lliure és destacable en moltes àrees, s'evidencien una sèrie d'alertes sobre la seva prioritització:

- no té una presència destacable en sectors on, a priori, hauria de ser hegemònic, com el de l'educació o l'administració pública;
- la capacitat tecnològica de captar i analitzar dades de forma massiva s'està utilitzant per mercantilitzar les dades privades de les persones;
- les millores tecnològiques en sistemes d'informació, debat i presa de decisions no s'apliquen per ampliar les estructures democràtiques dels estats; i
- aquesta nova economia extractiva, sorgida gràcies a aquesta evolució tecnològica, se salta la legalitat i intenta normalitzar els seus serveis.

Tal com expliquen a SobTec, «l'expansió i evolució de les tecnologies informàtiques han generat canvis en la nostra manera de treballar; relacionar-nos i comunicar-nos amb una velocitat que no deixa espai a la reflexió. S'ha propiciat, per una banda, el subjecte passiu que consumeix productes i serveis, i per una altra, s'ha accentuat la cosificació de les relacions socials a través de la compra d'aquests productes. És en aquest punt on és important l'apoderament col·lectiu per aconseguir que, aquestes millores tecnològiques, ens portin a satisfer les nostres necessitats i a poder viure millor en el nostre medi ambient. Ser sobirans tecnològicament comporta tenir els coneixements i la capacitat per decidir sobre la tecnologia.

[...] L'evolució de les tecnologies informàtiques està acompanyada d'una constant pèrdua de sobirania: el programari lliure no té una presència destacable en sectors on, a priori, hauria de ser hegemònic, com el de l'educació o l'administració pública; la capacitat tecnològica de captar i analitzar dades de forma massiva s'està utilitzant per mercantilitzar les dades privades de les persones; les millores tecnològiques en sistemes d'informació, debat i presa de decisions no s'apliquen per ampliar les estructures democràtiques dels estats; i aquesta nova economia extractiva, sorgida gràcies a aquesta evolució tecnològica, se salta la legalitat i intenta normalitzar els seus serveis.»

Que l'Estratègia incorpori l'economia digital com a repte implica que les entitats signants:

- a) Assumim com a pròpia la democratització de la tecnologia digital i el coneixement que aquesta genera i per tant, donem suport a l'economia col·laborativa procomú i a les seves experiències locals.
- b) Incorporem la mirada del coneixement i el programari obert en tot allò que es proposin impulsar, tenint present el pes de la tecnologia en cadascuna de les línies estratègiques i, especialment, en cadascun dels sectors econòmics que es prioritzen.
- c) Ens comprometem a assolir una major nivell de sobirania tecnològica, amb la no distribució de programari privatiu, el rebuig a les donacions de programari privatiu per

part d'empreses privades, ni de maquinari que obligui a usar-lo i l'oferiment de programari que atengui la diversitat i la pluralitat lingüística.

També exigeix que el propi procés de l'Estratègia generi coneixement procomú (obert i accessible), per tal que altres ciutats puguin aprendre i millorar l'experiència de l'ESS a Barcelona.

RT2: Economia Feminista

L'Economia Feminista és l'estudi crític de les ciències econòmiques per tal de superar els biaixos androcèntrics, masculins i patriarcal. Es focalitza en els temes de particular importància per a les dones, com el treball de cures, la segregació laboral, les deficiències als models econòmics (com per exemple la invisibilització del treball a la llar), i el desenvolupament d'altres maneres d'observar la realitat socioeconòmica i altres tipus d'indicadors com: l'índex d'apoderament de gènere, l'índex de desenvolupament humà (IDH), l'índex de desigualtat de gènere, l'índex de desenvolupament humà relatiu al gènere (IDG), l'índex de progrés real (IPR) (també anomenat índex de progrés genuí, IPG) i l'índex de benestar econòmic sostenible (IBES). En general, el repte de l'economia feminista també exigeix l'elaboració i difusió d'indicadors de qualitat de vida i d'avenç de l'ESS a la ciutat, més enllà del Producte Interior Brut.

Incorporar l'Economia Feminista com a repte transversal a l'Estratègia suposa que les entitats signants:

- a) Assumim un paper protagonista en la reivindicació del valor social de la cura.
- b) Aspirem a una transformació social profunda que augmenti la participació d'homes en els llocs de treball d'atenció directa i de cura de les persones en el tercer sector social, i de les dones en els llocs de treball d'entitats i empreses de l'ESS que operen en sectors tradicionalment masculinitzats, com les cooperatives tecnològiques.
- c) Incorporarem de forma sistemàtica la perspectiva de gènere en la seva cultura organitzativa i de l'equitat de gènere: creació de plans d'igualtat i altres procediments per a la coresponsabilitat, la gestió de conflictes i la cura; facilitació de la conciliació flexibilitzant l'espai i el temps laboral (teletreball, adaptabilitat horària i dels espais) i l'adopció d'altres mesures de suport a la sostenibilitat col·lectiva des de la perspectiva de l'Economia Feminista.
- d) Assumim la falacia de la inevitabilitat de l'economia de mercat per dissenyar i implementar pràctiques econòmiques que permetin integrar les pràctiques econòmiques de les cures dins l'economia de mercat o bé reconèixer les economies no de mercat com a part indiscutible per a que l'economia sigui possible per tal de reconèixer-ne el seu valor en el cas que no sigui possible donar-los un valor monetari.

RT3: Migracions

Tal com es recollia a la FESC de 2017, «els impactes de la crisi econòmica en el col·lectiu migrant, les dificultats legals i financeres tant per obtenir permisos de residència en el marc de la Llei d'estrangeria, com per engegar iniciatives formals de l'ESS com les cooperatives, fan que quedi lluny de l'ESS un sector de la societat que, per contra, té una necessitat important d'alternatives socioeconòmiques: el 17% de la

població barcelonina⁵⁰ que sembla relegada a segments del mercat laboral més precaritzat (hostaleria, serveis, neteja, cura a persones), com una oportunitat capitalista d'abaratir costos i de crear relacions laborals més desiguals i segregacionistes.»

El projecte MigrESS, en l'estudi «Una economia solidària per a tothom? Persones migrades a l'economia social i solidària: límits i potencialitats», ha identificat l'escassa participació de persones migrades dins de les organitzacions formals de l'ESS de Barcelona; d'una banda per les altíssimes limitacions que la Llei d'estrangeria imposa a les persones migrades a participar-hi (en paraules de ... «La Llei d'estrangeria impedeix un dels principis internacionals del cooperativisme: la lliure adhesió»). D'altra banda, per la composició de l'ESS: majoritàriament blanca, nascuda al territori, d'estatus socioeconòmic mig i de nivell alt d'instrucció.

Tenir present que les migracions són un repte per a l'ESS en els propers deu anys implica que les entitats signants de l'Estratègia:

- a) Ens comprometem fermament amb la diversitat en la composició dels seus equips i membres.
- b) Apostem per la fórmula cooperativa entre la població migrada com a opció viable en processos de regularització, i generació d'ocupació i d'activitat econòmica per a aquests col·lectius.
- c) Generem un acord de treball global i un marc de recursos suficients per abordar l'atenció a infants i joves menors no acompanyats i sense referents adults, que arriben a Barcelona.

Incorporar el repte de les migracions a l'Estratègia també suposa que persones i col·lectius migrants han de ser co-protagonistes i, per tant, han d'estar presents activament en tot el procés de definició, desenvolupament, avaluació i revisió de l'Estratègia en els propers deu anys.

RT4: Transició energètica i ecològica

Quan parlem de transició ens referim a un canvi profund i radical, que s'orienta a les arrels de la crisi ecològica que ja hauríem d'estar afrontant, que exigeix polítiques públiques valentes i un canvi cultural profund. La transició és un procés dinàmic, subjecte a diferents forces i interessos, en el qual l'ESS té com a objectiu aconseguir l'equilibri ecològic, l'equitat social, la igualtat de gènere, la solidaritat entre els pobles i la justícia inter-generacional.

I bona part de les resistències a aquesta transició es troben, fonamentalment, en dues creences fortament establertes. D'una banda, la fantasia que en el futur podem seguir utilitzant la mateixa energia i materials que ara però amb altres fonts més «verdes», perquè la tecnologia així ho resoldrà. Però la comunitat científica demostra que no es tracta de substituir unes energies per unes altres per mantenir el mateix nivell de consum, sinó que la clau és disminuir aquest consum (transició energètica).

De l'altra, la ceguesa i manca de reconeixement de les societats del «món ric» que elles estan construïdes sobre la base de l'explotació, l'espoli, la injustícia, la inequitat i la precarietat del «món no ric», fent que una proporció molt petita de la població mantingui nivells de vida en ocasions obscurs, mentre la gran majoria sosté vides no

⁵⁰ El 18,5% el 2018, segons l'informe «La població estrangera a Barcelona. La població de Barcelona nascuda a l'estranger. Gener 2018» de l'Oficina Municipal de Dades de l'Ajuntament de Barcelona.

dignes fruit de l'extractivisme d'aliments, de materials fòssils, de força de treball absolutament precaritzada... als seus territoris.

Es tracta doncs de generalitzar la cultura del repartiment dels bens escassos (viure tota la població amb menys) i la justícia climàtica (tenir els mateixos drets a una vida digna i sostenible). I aquí els plantejaments de la transició ecològica apunten necessàriament a combatre l'ecologisme identitari, és a dir, aquell que ofereix solucions «per als nostres», deixant fora la població procedent de països d'on precisament s'extreuen els recursos per mantenir el nivell de vida dels països «rics» i excloent-ne grans nuclis de població que no poden permetre's vehicles elèctrics, plaques solars o aliments agroecològics, i que no podran treballar en sectors econòmics que patiran canvis radicals o quedaran definitivament anul·lats.

El marc teòric del «metabolisme social» recull la complexitat dels entorns urbans atorgant importància tant als paràmetres biofísics com als socio-polítics de manera sistèmica. L'objectiu de la transició, sota aquest marc, seria la cerca de l'equilibri metabòlic, la qual cosa implica la relació intra-urbana (entre els paràmetres i actors urbans) i la relació inter-urbana (entre els paràmetres i actors urbans i els externs). És a dir, l'equilibri en els processos interns per a aconseguir la sostenibilitat i equitat en el repartiment, alhora que l'equilibri amb l'entorn en condicions similars a les internes.

Així, els entorns urbans con la ciutat de Barcelona constitueixen el paradigma de la societat actual que hem de transformar des de dins, però també (pel fet de ser el paradigma) des de la resta d'àmbits socio-polítics. Dit d'una altra manera, sense la transformació d'estructures externes a les ciutats, aquestes no es podran soles transformar-se com seria necessari.

Incorporar el repte de la transició energètica i ecològica suposa, per a totes les entitats signants de l'Estratègia:

a) Acceptem de forma profunda i conscient que vivim en un planeta finit que ha arribat al seu sostre d'explotació i esgotament en molts camps i que, per tant, no podem seguir creixent i vivint tal com ho hem fet fins ara, definint estàndards de suficiència que ens permetin a totes viure dignament i de forma justa, amb més vida comunitària, més solidaritat i més recursos col·lectius per a la salut, per a l'educació, per a la convivència, etc.

b) Ens comprometem a estalviar recursos naturals, assolint la màxima eficiència en la seva producció, distribució i ús, en especial de l'aigua i l'energia, així com a donar suport a activitats orientades directament a la transició energètica i ecològica com la mobilitat sostenible, la valorització dels residus, el consum responsable, l'allargament de la vida útil del productes (manteniment, recuperació, reparació i reutilització) i la compartició de serveis i productes.

c) Liderem la creació de productes i serveis sota lògiques d'eficiència ambiental, d'allargament de la vida útil i de compartir, que consumeixin el mínim de recursos i generin el mínim de residus estalviar recursos naturals i assolir la màxima eficiència en la seva producció, distribució i ús, en especial de l'aigua i l'energia.

d) Desenvolupem models de promoció de la responsabilitat ambiental, social i de governança de tots els actors econòmics, generant criteris i indicadors objectius, representatius, quantificables, mesurables i comparables.

RT5: Protagonisme de la joventut

«L'adolescència i la joventut són etapes clau en el desenvolupament de les persones i en la materialització dels drets de ciutadania que permeten la inclusió social, l'accés al benestar i l'adquisició d'autonomia»⁵¹ i tot i així la darrera Enquesta de joves de Barcelona (de 2015) mostra com la precarietat en el treball amenaça l'accés a l'autonomia i el benestar juvenils i l'augment de la pobresa ha exclòs una part important de la joventut de l'accés a una vida digna.

Si bé els i les joves d'entre 15 i 29 anys representen només el 8,08% de la població de la ciutat el 2019 (xifra que ha seguit una tendència a la baixa des de 2007, quan representava l'12,46%)⁵², donat que l'Estratègia és una guia per als propers 10 anys, la implicació de les persones joves i el seu apoderament han d'estar presents en totes les línies de treball.

Tal com recull el Pla d'Adolescència i Joventut, resulta una paradoxa que, en una ciutat com Barcelona amb poques persones joves, aquestes tenen moltes dificultats per ocupar-se en el mercat laboral. Tenint en compte la combinació de la població activa juvenil i l'elevada taxa d'atur, es pot albirar un escenari amb una elevada taxa de dependència en les persones de menys de 25 anys. Això pot comportar la consolidació del retard en el procés d'emancipació i que les generacions més joves hagin de conviure en unitats familiars extenses, en què són necessàries les rendes del treball de diferents generacions per sostenir les necessitats de la família. D'altra banda, cal tenir en compte que la taxa de risc de pobresa és més elevada en l'edat juvenil que en altres segments d'edat. Cal preveure que l'actual manca d'oportunitats laborals cronificarà aquesta pobresa en les persones joves i les convertirà en adults pobres. Les ciutats europees estan afrontant, en aquest sentit, la permanència dels segments d'exclusió social. Sembla que anem cap a un horitzó amb una polarització social més gran i amb una reproducció més accentuada de la pobresa, amb una aturada clara de l'ascensor social.

Pel què fa a la participació cívica, si bé l'afiliació juvenil en associacions ha anat disminuint en els darrers anys, els i les joves sí s'organitzen en altres formes de participació que no impliquen una afiliació continuada a una entitat. Així, un 17,5% de les persones d'entre 15 i 34 anys formen part d'entitats. Alhora, un 30,2% va participar en manifestacions de protesta (en els dotze mesos anteriors a la realització de la darrera Enquesta de joves de 2015) i un 11,3% fa activitats de voluntariat els caps de setmana. En els darrers dos anys el jovent ha demostrat la seva capacitat de mobilització i crítica social: són un dels col·lectius més preocupats pel nostre futur, i les darreres mobilitzacions universitàries o mobilitzacions com Fridays4Future o Extinction Rebellion en són exemples clars.

Incorporar el repte del protagonisme de la joventut suposa, per a totes les entitats signants de l'Estratègia:

a) Posem un especial èmfasi en la presència de l'ESS en el món educatiu i en els currículums educatius, així com en la facilitació de canals d'entrada i introducció a l'ESS com les pràctiques universitàries o professionals.

b) Reconeixem que el lleure educatiu i l'associacionisme d'educació no formal té vincles molt importants amb l'ESS i hi compateixen valors com ara la igualtat, l'equitat, la sostenibilitat o la democràcia. Moltes persones que de joves van participar de l'associacionisme educatiu treballen avui en entitats i projectes d'ESS.

⁵¹ Pla d'Adolescència i Joventut 2017-2021, Ajuntament de Barcelona, 2017.

⁵² Padró per edat quinquennal de la ciutat de Barcelona, Servei de dades obertes de l'Ajuntament de Barcelona (OpenDataBcn).

c) Ens comprometem no només hauria de donar resposta a les demandes i necessitats de la joventut de la ciutat, sinó a incorporar, des de l'inici, la seva mirada i visió de futur.

V. Projectes de ciutat i propostes de treball

Els «Projectes de ciutat» són aquells que permeten impulsar de forma significativa les línies estratègiques que ens hem proposat les entitats signants de l'Estratègia ESS 2030 i en els què:

- ens hi volem implicar diferents actors, de diferents branques de l'ESS
- tenen un fort potencial d'impacte per una part significativa de l'ESS a la ciutat
- preveuen una trajectòria en el temps que facilitarà veure'n resultats el 2030

Alguns d'ells projectes responen a instruments específics i altres apunten a línies de treball més àmplies que requeriran un cert procés de concreció i planificació. En el marc de governança de l'Estratègia es generaran grups de treball per impulsar el desplegament de cada un d'aquests «Projectes de ciutat», al ritme i intensitat que marquem els propis actors de l'ESS i l'Ajuntament, d'acord amb les prioritats, oportunitats i possibilitats que anirem tenint per dur-los a terme.

En el procés d'elaboració participada de l'Estratègia hem identificat 10 d'aquests Projectes, però el nivell de desplegament al llarg dels propers anys d'aquests «Projectes de ciutat» dependrà del nivell d'implicació i recorregut que li donem els mateixos actors de l'Estratègia, així que preveiem que al llarg fins el 2030 puguin evolucionar, bifurcar-se, ampliar-se o fins i tot descartar-se.

Els «Projectes de ciutat» quedem resumits de la següent manera (i es poden ampliar detallats en Annex):

(1) Taules i plans d'intercooperació sectorial

Es tracta d'**ampliar l'articulació de l'ESS** per sectors d'activitat estratègics (sempre que les entitats que hi desenvolupen la seva activitat tinguin disponibilitat i interès), a través de taules i plans sectorials participades per entitats de les diferents famílies de l'ESS, especialment generant **espais compartits entre entitats de famílies diverses de l'ESS**, trobant punts en comú i potenciant **projectes tractors, eines i recursos compartits**.

Allà on hi hagi sectors que s'organitzin i s'articulin d'una forma oberta i participada pel conjunt i diversitat de l'ESS, rebran el suport i reconeixement orgànic en la governança de l'Estratègia. Les taules desenvoluparan:

- un pla de treball propi en els propers 10 anys, aprofitant les diagnosi i propostes de treball identificades durant el procés participatiu previ, en cadascun d'ells
- la identificació, selecció i desenvolupament de projectes tractors propis

Així mateix es crearà una **taula coordinada (multisectorial)** per fer front a situacions d'emergència o crisi i generar respostes des de l'ESS.

(2) Fons de finançament i inversió de l'ESS

Es tracta de crear **un fons mixt (públic i de l'ESS)** que potenciï les inversions en ESS a la ciutat i ajudi l'arrencada de projectes (en especial per a projectes que requereixen d'inversió no retornable o de retorn en condicions no acceptades pel mercat privat convencional). Aquest fons haurà d'estar sostingut i gestionat sota criteris de les **finances ètiques**, un pilar cada cop més sòlid del desenvolupament de l'ESS.

Aquest fons podrà incorporar **diferents instruments** per a:

- assegurar les primeres inversions a projectes d'ESS
- assegurar un finançament adequat de les entitats ja existents
- transformar empreses mercantils en empreses cooperatives
- facilitar el relleu generacional d'iniciatives econòmiques mitjançant formules cooperatives
- facilitar l'accés al finançament a projectes d'habitatge social i cooperatiu
- desenvolupar projectes tecnològics i tecnologies de la informació (socials i procomuns)
- facilitar la incorporació de persones migrants/d'origen divers
- promoure la innovació social
- generar recursos de gran escala d'efecte multiplicador
- permetre el creixement d'actors petits i mitjans cap a escales més grans
- disposar de recursos i mecanismes per fer front a situacions d'emergència o crisi

(3) Pol cooperatiu de ciutat i Ateneu Cooperatiu de Barcelona «Coòpolis»

Es tracta d'un dispositiu d'**incubació cooperativa** i de **suport a l'ESS** de referència a Catalunya i internacionalment, ampliant l'abast i articulació de l'Ateneu Cooperatiu de Barcelona «**Coòpolis**» amb el teixit de l'ESS de la ciutat. L'ampliació de l'Ateneu de permetre amplificar:

- l'acompanyament en la gestió econòmica i financera d'entitats
- l'atenció a persones individuals (preemprenedores)
- la promoció del relleu generacional a entitats de l'ESS
- la generació d'una borsa de treball
- el suport al finançament a projectes
- l'anàlisi de necessitats i oportunitats per barris o Districtes
- la deslocalització d'iniciatives per la ciutat
- l'allotjament d'un hub sectorial
- la referencialitat per a entitats representatives i per a projectes de ciutat

(4) Contractació pública responsable i ESS

Es tracta d'**ampliar la compra pública responsable aprofitant les potencialitats de l'actual marc legal** (com la Directiva 2014/24/UE del Parlament Europeu, la Llei de Contractes del Sector Públic, 9/2017 o el projecte de Llei de contractes de serveis a les persones) tant pel que fa a la possibilitat de generar **reserva especial** per empreses d'economia social en la contractació de serveis socials, culturals i de salut, fomentant la transformació de les polítiques públiques, així com intensificant i incorporant:

- la identificació de sectors clau
- un sistema d'acreditació/homologació
- l'enfortiment i millora de la visibilització dels actors de l'ESS davant les unitats contractants
- la dotació dels mitjans de control mixtos (administració, entitats i externs)
- els instruments de seguiment i medició d'impacte de la contractació
- la reducció de la morositat i l'estandarització de pagaments fraccionats
- l'anàlisi de l'aplicació de la clàusula de subcontractació a l'ESS així com la reserva social
- l'anàlisi i aplicació de models alternatius de compra pública existents en altres països
- la capacitació del personal tècnic municipal
- l'ús d'entitats de finances ètiques
- la capacitació dels actors de l'ESS per presentar-se a licitacions, individual o conjuntament

(5) Observatori ESS: observació, anàlisi, mapeig i avaluació de l'ESS a la ciutat

Es tracta de crear un **Observatori d'ESS** a la ciutat, amb un equip de persones i un web, per tal de disposar d'**informació sistemàtica** sobre la realitat de l'ESS a la ciutat, (de forma coordinada amb altres iniciatives de nivell territorial més ampli: àrea metropolitana, província, Catalunya, Estat), que contribueixi a **aprofundir en certes temàtiques, territoris o sectors**, que permeti **avaluar l'evolució durant els propers 10 anys**, que treballi per homologar dades, entre famílies de l'ESS i amb altres territoris nacionals i internacionals i que permeti informar les accions o orientacions de l'Estratègia i les polítiques públiques així com **visibilitzar i homologar l'ESS**.

(6) Consum conscient i Mercat social

Es tracta d'**activar la demanda** d'ESS; que cada vegada més ciutadania (persones, entitats, empreses) resolgui les seves necessitats vitals sota els criteris del consum conscient i transformador. D'una banda, a través d'un **espai físic comercial** de referència a la ciutat que mostri i faciliti l'accés a part de l'oferta existent agrupada de diferents sectors de manera permanent (com es troba de manera puntual a la Fira de Nadal o a la FESC), que centri i alhora dissemini informació sobre consum conscient de tota la ciutat, que doni visibilitat i localització a projectes de consum conscient ja existents: l'Espai de Consum Conscient. De l'altra, a través d'altres **eines i línies de treball** com:

- un espai de venda online – plataforma e-commerce de l'ESS unitària

- una estratègia de màrqueting planificada conjunta
- la creació d'un distintiu-etiqueta per visibilitzar l'origen dels productes o serveis de l'ESS
- el foment de la col·lectivització del consum
- el foment del consum d'ESS entre els i les treballadores municipals
- el foment de la reparació dels productes i l'allargament de la seva vida útil
- el foment de l'aparició de supermercats cooperatius
- el desplegament i ampliació del Directori d'ESS
- el desenvolupament d'un Mapa de Mapes d'ESS

(7) SomESS: Relat propi i compartit de l'ESS

Es tracta d'enfortir el relat propi de l'ESS, posant en valor els **valors i trets compartits** i l'aportació en la construcció d'un **model econòmic** més sostenible (econòmica, personal, social i ambientalment) des del reconeixent de la seva **pluralitat i diversitat** i visibilitzant les especificitats de cada una de les famílies que la integren, per tal d'enfortir el **sentiment de pertinença a l'ESS** des del reconeixement mutu i facilitar l'articulació política i empresarial i la intercooperació. Aquest enfortiment es podrà potenciar a través de:

- una xarxa de mitjans audiovisuals locals, comunitaris i d'ESS
- el suport als mitjans de comunicació de l'ESS ja existents a la ciutat
- l'acompanyament a les entitats sobre les eines i oportunitats que hi ha a l'ESS.
- l'elaboració de materials de difusió territorialitzats
- l'establiment de vincles i aliances amb moviments socials
- l'acord amb mitjans públics grans o diaris per fer un programa o secció regular específic
- el disseny de campanyes en mitjans generalistes.

(8) Xarxa de recursos i espais per a l'enfortiment de l'ESS

Es tracta de donar resposta a la necessitat d'**espais físics i altres recursos d'compartits**, així com **articular-los entre si** i amb la resta de **recursos de la ciutat** a disposició de l'enfortiment i consolidació de projectes d'ESS que neixen a la ciutat, facilitant col·laboracions, especialitzacions, itineraris compartits, economies d'escala, aprenentatge mutu... i evitant duplicitats, metodologies disperses o ineficiències. La xarxa ha de facilitar l'articulació, ordenació i posada en comú dels recursos i espais per a la **producció, incubació, allotjament i consolidació de projectes d'ESS**. Poden formar la xarxa:

- espais de producció manual (obradors, cuines, vivers industrials, tallers d'oficis, etc.)
- "pols logístics" per a entitats comunitàries
- equipaments de gestió comunitària

- equipaments de la ciutat (parades buides de mercats, quioscs, guinguetes...)
- espais i/o estructures de col·lectivització i cooperativització de serveis i productes
- espais de transició ecològica (aules ambientals, punts verds, comunitats energètiques, espais de reparació, mancomunitats d'eines i recursos...)
- accions itinerants entre els pols econòmics d'ESS
- espais de treball compartit amb serveis d'acompanyament i assessorament

(9) ESS arrelada al territori: Impuls d'estratègies territorials a Districtes i barris

Es tracta d'enfortir l'articulació territorial a nivell de Districte o de barri (sempre que el territori i les entitats que hi desenvolupen la seva activitat tinguin disponibilitat i interès), facilitant l'**accés a infraestructures (físiques i tecnològiques)** i locals de trobada per a l'ESS, aglutinant entitats de les diferents famílies de l'ESS.

Els objectius d'aquesta articulació són: enfortir l'**articulació territorial**, vehicular les demandes, propostes i necessitats de l'ESS cap a l'administració local territorialitzada, abordar **especificitats de l'ESS a cada barri o Districte**, entomar reptes específics d'aquests des de l'ESS, generar espais i contextos favorables per la intercooperació, i explorar nous espais de participació i construcció comunitària, implementant mecanismes de participació que no incrementin la bretxa digital.

(10) Educació i ESS / Educació i formació per desenvolupar l'ecosistema d'economia social

Es tracta de posar especial èmfasi en la **presència de l'ESS en el món educatiu** i en els currículums educatius, així com en la facilitació de **canals d'entrada i introducció a l'ESS** com les pràctiques universitàries o professionals. Incorporar des de l'inici la **mirada i visió de futur de les persones joves**, a través de:

- el debat del model públic-privat de l'educació i de les propostes educatives de l'ESS
- la introducció dels valors i principis de l'ESS a l'acció educativa (formal i informal)
- la inclusió de formació sobre l'ESS en totes tots els nivells educatius formals
- la vinculació dels espais socio-educatius (no formals) a l'ESS
- la incorporació de les membres de la comunitat educativa a les xarxes d'ESS ja existents
- el vincle d'entitats de lleure i oci participatiu amb l'ESS
- l'anàlisi i cerca de fórmules cooperatives per a les spin-off de les universitats
- una xarxa de facilitadores entre projectes educatius
- la generació de referents joves a la ciutat en ESS

VI. Indicadors

L'Estratègia de ciutat contempla un gran nombre de línies estratègiques i fites, que requereix un sistema d'indicadors ampli que permeti fer el seguiment i l'avaluació de si s'estan assolint aquestes drareres.

Amb la voluntat de facilitar el seguiment global de l'Estratègia i la presa de decisions, s'han elaborat uns indicadors bàsics de seguiment aprofitant els sistemes de recollida de dades existents, i s'han complementat amb noves propostes que han de permetre tenir una imatge clara de com evoluciona l'ESS a Barcelona en els propers anys.

Els indicadors bàsics de l'Estratègia quedn recollits a l'Annex 3.

COM VOLEM TREBALLAR PLEGADES?

VII. Participació i Governança

L'Estratègia vol esdevenir un Acord Ciutadà, en sintonia i coherència amb altres acords amb més trajectòria a la ciutat que ens inspiren:

- L'Acord Ciutadà per una Barcelona Inclusiva: l'espai de participació, de cooperació publico-privada i d'acció conjunta entre institucions i organitzacions de la ciutat que treballen per construir una Barcelona més inclusiva i amb major qualitat de vida per a totes les persones.
- Barcelona+Sostenible: la xarxa de més de 1.000 organitzacions (entitats ciutadanes, organitzacions empresarials i comercials, centres educatius, universitats, col·legis professionals, sindicats i administracions) compromeses amb la sostenibilitat ambiental, social i econòmica que construeixen col·lectivament una ciutat responsable amb les persones i l'entorn.

Són objectius del model de participació i governança de l'Estratègia:

1. Articular la participació de les entitats adherides.
2. Organitzar la presa de decisions respecte a l'Estratègia i estructurar el flux d'informació entre els espais previstos.
3. Definir en quins espais es desenvoluparà i és farà el seguiment i l'avaluació de l'Estratègia per tal d'adaptar-la a les necessitats de la realitat vigent, així com preveure la composició i el funcionament dels espais.

El model de participació i governança que es proposa inicialment contempla dos nivells de participació i adhesió:

- Entitats promotores: són aquelles que participen activament de l'Estratègia i la seva governança i han estat clau per a la seva elaboració. Podem promoure temes concrets d'interès i alhora poden formar part dels Grups de Treball, l'Àmbit Participat i el Grup Motor. Seran principalment entitats representatives i de l'ESS.
- Entitats signants: són les entitats que es vinculen i reconeixen l'Estratègia i la incorporen a les seves realitats. Poden tenir una vinculació total o parcial amb l'ESS i participar puntualment en els espais de participació de l'Estratègia. Han pogut participar en alguna fase del disseny de l'Estratègia, en la seva implementació o el seu apropament serà conseqüència de les accions que preveu la pròpia Estratègia.

La signatura de l'estratègia està oberta a totes les entitats de Barcelona, incloses les de primer nivell, que també en podran ser promotores en casos concrets d'especial interès.

Pel que fa als espais de participació i governança, s'han previst de tres tipus:

- Grups de Treball: són el primer nivell de participació activa. Tenen com a objectiu construir propostes conjuntes amb altres actors en temàtiques, sectors i territoris que aniran dotant de contingut a les línies estratègiques. Han de

garantir que l'Estratègia estigui fonamentada en la perspectiva territorial i sectorial de l'ESS. En podem trobar de dos tipus.

- Grups de treball permanents: seran espais de trobada, reflexió i proposició sobre determinades temàtiques, territoris, sectors d'activitat.
 - Grups de treball *ad hoc*: especialment pensats per aquells temes que necessiten un treball puntual, en profunditat, que s'esgoten un cop elaborades les propostes corresponents.
- Àmbit Participat: és el segon nivell de participació activa. El conformem principalment entitats representatives i significatives de l'ESS a la ciutat que ja han tingut una vinculació en la promoció de l'ESS a Barcelona. Té un rol d'informació i ratificació, i una cita anual, com a mínim. La seva principal missió és compartir els avenços de l'Estratègia i les seves actualitzacions periòdiques.

Congrés biennal d'entitats signats de l'Estratègia: és el tercer nivell de participació activa i té una periodicitat biennal. A les entitats promotores, s'afegeixen totes les entitats signats per tal de tenir un visió més amplia de l'Estratègia, compartir els avanços, revisar l'Estratègia i acordar els nous reptes pels següents dos anys.

- Grup Motor: és el quart nivell de participació de l'Estratègia i té encomanat el govern executiu de l'Estratègia i el lideratge de les línies estratègiques compartides entre tots els actors. Rendeix comptes davant l'Àmbit Participat anualment i el Congrés biennalment. Està format per entitats representatives o referents en l'àmbit de l'ESS.

Aquest espais de participació i governança previstos, no impliquen directament la creació de "nous espais" (excepte els grups de treball *ad hoc*), sinó que busquen aprofitar i permeabilitzar espais ja creats i consolidats sobre les diferents temàtiques i sectors de l'ESS a la ciutat.

Aquesta proposta és flexible i adaptativa, en funció de com evolucioni l'Estratègia els propers anys, es valorarà si cal revisar i modificar algun dels aspectes que es detallen.

VIII. Òrgans

1. Grups de treball

Què són?

Els Grups de Treball són el primer nivell de participació activa de les entitats adherides a l'Estratègia. La participació és voluntària, però dona peu a poder construir propostes conjuntes amb altres actors en temàtiques, sectors, territoris que aniran dotant de contingut a les línies estratègiques. Aquests espais també donen la possibilitat d'influir en la configuració dels altres espais de l'Estratègia (l'Àmbit Participat, el Congrés d'Entitats i el Grup Motor). En darrer terme aquests espais han de garantir que l'Estratègia estigui fonamentada en la perspectiva territorial i sectorial de l'ESS.

Funcions

Els Grups de Treball agrupen diferents membres adherits a l'Estratègia que volen treballar sobre un sector econòmic determinat, sobre una temàtica transversal identificada o sobre un barri o districte concret. Les seves funcions principals són:

- Vetllar per tal que les entitats de l'Estratègia participin activament en allò que més els interessa.
- Generar converses i propostes sobre temàtiques, territoris o sectors econòmics concrets.
- Impulsar les accions de la programació anual i biennal aprovades per l'Àmbit Participat i el Congrés d'Entitats (en la seva temàtica, territori o sector econòmic específic).
- Proposar, a l'Àmbit Participat, al Congrés d'Entitats i al Grup Motor, declaracions i/o posicionaments de l'Estratègia quan sigui necessari i sobre la seva temàtica, territori o sector econòmic que cada grup abordi.
- Proposar al Grup Motor noves adhesions a l'Estratègia.
- Designar persones/entitats, en qualitat de representants, per participar a l'Àmbit Participat i el Congrés d'Entitats. Diferents Grups de Treball es poden posar d'acord per designar una representació compartida (per exemple diferents grups territorials).
- Presentar davant l'Àmbit Participat i el Congrés d'Entitats el treball anual i biennal realitzat.

Composició i funcionament

Cada entitat adherida de l'Estratègia és autònoma per decidir de participar o no en aquests Grups de Treball (llevat de les entitats promotores que s'han identificat com a imprescindible la seva participació en aquest espai, i que podran escollir en quin Grup de Treball prefereixen estar).

Caldrà vetllar per tal que els Grups de Treball siguin diversos en la seva composició, incorporant com a mínim tres tipus d'actors diferents. Això ho hauran de garantir les pròpies entitats que els conformen, així com el Grup Motor, que podrà proposar als Grups de Treball noves incorporacions a aquests espais.

Els espais de participació poden ser de dos tipus:

- Grups de treball permanents: espais de trobada, reflexió i proposició sobre determinades temàtiques, territoris, sectors d'activitat.
- Grups de treball ad hoc: especialment pensats per aquells temes que necessiten un treball puntual, en profunditat, que s'esgoten un cop elaborades les propostes corresponents.

Cada grup és autònom per decidir quan es vol trobar, tenint en compte els calendaris de l'Àmbit Participat, el Congrés d'Entitats i el Grup Motor, si s'hi volen presentar propostes o rendir-hi comptes. En tot cas, tot Grup de Treball s'ha de trobar, com a mínim, dos cops l'any i sempre abans de cada Àmbit Participat i Congrés d'Entitats. Així mateix ha de compartir les seves actes i el seu calendari amb la resta d'espais de l'Estratègia.

Un grup d'entitats adherits a l'Estratègia (com a mínim tres) pot proposar la creació d'un Grup de Treball al Grup Motor, que n'ha de donar el vist-i-plau d'acord amb les prioritats de l'Estratègia; sempre que aquestes entitats siguin representatives de diferents tipus d'agents i es comprometin a mantenir una activitat suficient del grup. La

idoneïtat de mantenir en el temps un Grup de Treball ha de ser ratificat a l'Àmbit Participat i el Congrés d'Entitats.

L'Estratègia contempla la possibilitat d'aprofitar espais de treballs ja existents a la ciutat (xarxes locals, grups de treball, comissions especialitzades en el marc de cada entitat representativa, etc.) per tal de no duplicar espais. En aquests casos, aquest espais de treball hauran d'estar oberts a la resta d'entitats i es podrà contar amb el suport de la secretaria tècnica per a la seva gestió.

2. Àmbit Participat

Què és?

L'Àmbit Participat és el segon nivell d'implicació en l'Estratègia. La participació és designada per cadascuna de les entitats promotores de l'Estratègia i té un rol d'informació i ratificació d'acords presentats pel Grup Motor. Té una cita anual, com a mínim, i la seva principal missió és compartir els avenços de l'Estratègia i les seves actualitzacions periòdiques.

És la sessió plenària que reuneix a les entitats promotores de l'Estratègia, com a mínim un cop a l'any, on es rendeixen comptes de les línies estratègiques treballades conjuntament i s'acorden les noves línies pel següent any. En cas de necessitat es pot convocar extraordinàriament per part del Grup Motor. En trobada anual s'aproven:

- La memòria anual presentada pel Grup Motor.
- Les noves adhesions a l'Estratègia.
- Les revisions d'organització de l'Estratègia.
- La composició del Grup Motor.

Funcions

Les principals funcions de l'Àmbit Participat són:

- Reunir i unir els esforços de les entitats d'ESS i el govern local, per assolir la visió de l'ESS a la Barcelona de 2030.
- Promoure l'ESS com a motor de transformació social i econòmica cap a aquesta visió.
- Prioritzar i vetllar pel desenvolupament de les línies estratègiques de treball compartit entre totes les signants.
- Participar en la construcció d'aliances amb altres actors socioeconòmics i moviments socials a favor d'aquesta visió 2030.
- Difondre els avenços de l'Estratègia al conjunt de la ciutat.

Composició i funcionament

En formen part totes les entitats promotores de l'Estratègia. En especial l'Àmbit Participat de l'Estratègia hauria de reunir: les representatives de l'ESS, les entitats d'àmbits «no articulats» (comunitàries i col·laboratives especialment), les entitats representatives de barris i districtes, les representants dels grups polítics municipals, les representants del govern local en matèria d'ESS i representants dels Grups de Treball.

Podran ser convidades a aquest espai persones referents (en gènere, sostenibilitat, coneixement obert...), així com entitats que, per la seva trajectòria o treball vinculat a aspectes clau de l'Estratègia, es considerin rellevants

L'Àmbit Participat està co-presidit per l'Ajuntament de Barcelona i una entitat representant l'ESS. Cap de les dues tenen vot qualificat. Les decisions es prenen per majoria simple, si bé s'exigirà una majoria qualificada per aprovar:

- El document d'Estratègia i les seves possibles revisions.
- Les revisions d'organització de l'Estratègia.
- La composició del Grup Motor.

L'Àmbit Participat ha de compartir les seves actes i calendari amb la resta d'espais de l'Estratègia.

3. Congrés Biennal d'entitats signats de l'Estratègia

Què és?

És la sessió plenària que reuneix un cop cada 2 anys a les entitats promotores de l'Estratègia i les entitats signants de primer o segon nivell que la componen, on es comparteixen els avenços en l'assoliment de fites de la visió 2030, es revisa si cal el document d'Estratègia i s'acorden els nous reptes pels següents dos anys. La preparació del congrés requereix d'una preparació prèvia, conduïda pel Grup Motor. En el Congrés d'Entitats s'aproven:

- El document d'Estratègia i les seves possibles revisions.
- La memòria biennal presentada pel Grup Motor.
- La programació biennal, elaborades en el marc dels Grups de Treball i proposats pel Grup Motor.

Funcions

Les funcions del Congrés són les mateixes que estan previstes per l'Àmbit Participat amb l'ampliació dels següent punts:

- Compartir els avenços en l'assoliment de fites de la visió 2030,
- Revisar si cal el document d'Estratègia
- Acordar els nous reptes pels següents dos anys

Composició i funcionament

Està compostat per totes les entitats adherides a l'Estratègia, les entitats previstes a l'Àmbit Participat i tota la resta d'entitats signats i vinculades a l'Estratègia en qualsevol moment.

Es l'espai més ampli de l'Estratègia i on a més a més de les funcions previstes en l'Àmbit Participat (anual) es farà l'avaluació i el seguiment més acurat de l'Estratègia amb totes les entitats que la componen.

El Congrés d'Entitats ha de compartir les seves actes i calendari amb la resta d'espais de l'Estratègia.

4. Grup Motor

Què és?

El Grup Motor és el quart nivell de participació i de l'Estratègia i té encomanat el govern executiu de l'Estratègia i el lideratge de les línies estratègiques compartides entre tots els actors promotors i rendeix comptes davant l'Àmbit Participat anualment i el Congrés d'Entitats biennalment.

Funcions

Es reuneix un cop al trimestre i les seves funcions principals són:

- Elaborar la programació anual i biennal de l'Estratègia, perquè puguin ser aprovades, si s'escau, en l'Àmbit Participat i el Congrés d'Entitats.
- Adoptar les mesures necessàries per assolir les fites de l'Estratègia.
- Elaborar propostes d'organització, participació i governança, perquè puguin ser aprovades, si escau, en l'Àmbit Participat i el Congrés d'Entitats. En particular, el Grup Motor pot proposar: la creació de nous Grups de Treball, la dissolució dels quals no estiguin funcionant adequadament, la incorporació de persones/entitats als mateixos, etc.
- Impulsar i aprovar declaracions i/o posicionaments de l'Estratègia quan sigui necessari (per iniciativa pròpia o les proposades pels Grups de Treball).
- Proposar i aprovar inicialment les noves adhesions a l'Estratègia (de mutu propi o les proposades pels Grups de Treball).
- Vetllar per l'adhesió i la participació equilibrada a l'Estratègia (i tots els seus espais) dels diferents tipus d'entitats, col·lectius, grups i moviments de la ciutat, rellevants per a l'ESS.
- Designar dues o tres persones interlocutores amb l'espai tècnic.
- Dirigir col·lectivament l'espai tècnic, avaluar la seva feina i aprovar els recursos necessaris per al seu correcte funcionament:
 - En cas de la contractació de serveis externs, haurà de dissenyar adequadament els requisits i condicions, difondre suficientment l'encàrrec i seleccionar la proposta més adequada tècnica i econòmicament.
 - En el cas de contractació laboral, haurà de definir adequadament els requisits i condicions, difondre suficientment l'oferta i seleccionar la persona més adequada tècnicament.
 - En ambdós casos (contractació de serveis i contractació laboral) haurà de garantir la disponibilitat de recursos i designar l'entitat membre que n'assumeix la responsabilitat directa.

En relació amb els Grups de Treball, les seves funcions principals són:

- Validar les decisions, les accions i les propostes presentades pels Grups de Treball.
- Validar les noves adhesions proposades pels Grups de Treball.
- Animar, orientar i donar suport als Grups de Treball, quan sigui necessari.

- Aprovar la creació de nous Grups de Treball proposats per entitats promotores, d'acord amb les prioritats anuals i triennals de l'Estratègia, i sempre que aquestes entitats siguin representatives de diferents tipus d'agents i es comprometin a mantenir una activitat suficient del grup.
- Proposar, impulsar i aprovar la creació de nous Grups de Treball quan escaiguin i convidar determinades membres adherits a què en formin part.
- Proposar, justificar i aprovar la dissolució de Grups de Treball inactius, sense representació diversa o àmpliament allunyats de les prioritats estratègiques aprovades en l'Àmbit Participat.

En relació amb l'Àmbit Participat i el Congrés d'Entitats, les seves funcions principals són:

- Preparar, organitzar i convocar l'Àmbit Participat de l'Estratègia, anual i el Congrés d'Entitats biennal.
- Vetllar per l'acompliment de les decisions adoptades en l'Àmbit Participat i el Congrés d'Entitats.
- Presentar els resultats anuals, per a la seva aprovació.

El Grup Motor ha de compartir les seves actes i calendari amb la resta d'espais de l'Estratègia.

Composició i funcionament

L'òrgan executiu haurà d'estar format per entitats representatives o referents en l'àmbit de l'ESS, designades pels diferents Grups Motors. Per un primer període biennal de l'Estratègia, com a mínim caldria garantir que l'espai executiu està format per persones/entitats procedents de:

- Confederació de Cooperatives de Catalunya
- Consell d'Associacions de Barcelona
- FETS
- La Confederació
- Taula del Tercer Sector Social
- XES
- 3 màxims representants de l'Ajuntament de Barcelona en matèria d'ESS, actualment:
 - Direcció de Serveis d'Economia Cooperativa, Social i Solidària i Consum
 - Direcció Executiva de Desenvolupament Socioeconòmic de Proximitat de Barcelona Activa
 - Comissionat d'Economia Verda, Social i Solidària

La composició prevista, pot veure's augmentada, en funció de les necessitats del Grup Motor amb altres entitats representatives i/o significatives per a l'ESS a la ciutat.

Les entitats membres del Grup Motor hauran de garantir la seva participació amb una o dues persones que hauran de dedicar el temps necessari i suficient per complir les funcions que li han estat encomanades. En cas que una entitat designi dues persones,

una d'elles tindrà caràcter de persona designada i l'altra de substituïda, però sempre caldrà garantir els traspassos d'informació adients.

El Grup Motor està co-presidit per l'Ajuntament de Barcelona i una entitat representant l'ESS. Cap de les dues tenen vot qualificat. En la presa de decisions s'exigirà una majoria simple per aprovar:

- La proposta de programació anual/biennal per a què puguin ser aprovades, si s'escau, en l'Àmbit Participat i el Congrés d'Entitats.
- Les mesures necessàries per assolir les fites de l'Estratègia.
- La proposta de memòria anual/biennal per a què puguin ser aprovades, si s'escau, en l'Àmbit Participat i el Congrés d'Entitats.
- Noves adhesions a l'Estratègia (de mutu propi o les proposades pels Grups de Treball).
- Validar les decisions, les accions i les propostes presentades pels Grups de Treball.
- La creació de nous Grups de Treball i la seva composició.
- La convocatòria de l'Àmbit Participat anual i el Congrés d'Entitats biennal.

I una majoria qualificada per aprovar:

- Declaracions i/o posicionaments de l'Estratègia quan sigui necessari (de mutu propi o les proposades pels Grups de Treball).
- La proposta de document d'Estratègia i les seves possibles revisions, per a què puguin ser aprovades, si s'escau, en l'Àmbit Participat i el Congrés d'Entitats.
- Les propostes d'organització, participació i governança, per a què puguin ser aprovades, si s'escau, en l'Àmbit Participat i el Congrés d'Entitats.
- La proposta de composició del Grup Motor, per a què pugui ser aprovada, si s'escau, en l'Àmbit Participat i el Congrés d'Entitats.

5. Entitats adherides

Ens imaginem que les entitats promotores de l'Estratègia seran, com a mínim, totes aquelles que han participat del Grup Motor i de l'Àmbit Participat durant el procés de disseny. D'elles es considera imprescindible la participació activa (en tots els espais) de les entitats representatives de l'ESS de la ciutat (membres de l'AESCAT) i membres de l'Ajuntament de Barcelona.

Així mateix, identifiquem que seria interessant fer partícips de l'Estratègia un cop estigui dissenyada, entre altres, a:

- Consell de la Joventut
- Entitats de comerç de proximitat
- Entitats de famílies (FAPAC - Federació d'Associacions de Mares i Pares d'Alumnes de Catalunya)
- Entitats de lleure i moviment escolta
- Entitats veïnals (FAVB - Federació d'associacions de veïns de Barcelona)

- La Cordi: Comerç Just i Finances Ètiques
- Lafede.cat Organitzacions per a la Justícia Global
- Moviment ecologista i vinculat al canvi climàtic
- Moviment estudiantil i col·lectius de joves
- Moviments socials (caldrà concretar amb què estem pensant)
- Òmnium Cultural
- Sindicats i organitzacions autogestionades vinculades a la defensa de drets laborals
- Universitats i centres de recerca (caldrà concretar)
- Xarxa de Bancs del Temps
- XEC - Xarxa d'Espais Comunitaris
- XELL - Xarxa d'Educació Lliure
- Universitats i centres de recerca (caldrà concretar)

En darrer terme creiem important definir quin rol i participació podrien tenir representants d'altres administracions públiques que tenen un paper actiu envers l'ESS a la ciutat de Barcelona.

IX. Eines

1. Secretaria Tècnica

Què és?

La Secretaria Tècnica és l'equip contractat per atendre les necessitats de les entitats adherides de l'Estratègia, en el marc del Grup Motor. Aquest és qui li encomana les tasques i funcions i qui dirigeix el seu treball.

Funcions

La Secretaria Tècnica té com a principal funció facilitar la presa de decisions de les entitats adherides de l'Estratègia, tant del Grup Motor, com de l'Àmbit Participat, el Congrés d'Entitats i els Grups de Treball, per donar-hi suport quan aquests ho necessitin.

Les principals tasques que ha de realitzar són:

- Proposar el calendari de treball anual de l'Estratègia i vetllar pel seu compliment.
- Elaborar els documents de treball pel Grup Motor, l'Àmbit Participat i el Congrés d'Entitats i donar suport als Grups de Treball
- Facilitar la convocatòria del Grup Motor, l'Àmbit Participat i el Congrés d'Entitats.

- Preparar les dinàmiques de discussió i presa de decisions dins del Grup Motor, l'Àmbit Participat i el Congrés d'Entitats.
- Mantenir actualitzats i dinamitzar les eines de comunicació de l'Estratègia.
- Preparar, dinamitzar, recollir i elaborar conclusions de processos participatius generats adhoc.
- Recollir els indicadors fixats per l'Estratègia sobre els avenços definitius respecte la visió 2030.

La Secretaria Tècnica ha de compartir les seves actes i calendari amb la resta d'espais de l'Estratègia.

2. Comunicació

Algunes de les eines que preveiem poden ser útils per a la informació, adhesió, participació i presa de decisions en el marc de l'Estratègia són:

Web - Decidim

Ha de tenir una funció informativa i testimonial tant de l'Estratègia en el seu conjunt com dels espais que la governen i els documents que la fonamenten o que se'n deriven. A través del web es podran rebre sol·licituds d'adhesió.

Han de tenir també una funció organitzadora de grans debats sobre l'Estratègia, en especial durant els processos de preparació dels Àmbits Participats anuals i Congressos Biennals.

Ha de disposar d'un calendari amb una funció de visualització compartida de tots els espais de participació. Cal que sigui dinàmic i que contingui informació d'interès i rellevant pel que fa als espais previstos.

Xarxes socials

Han de tenir una funció informativa i difusora de l'Estratègia i dels avenços que en ella s'hi donen. Caldrà decidir quines són les xarxes socials més adequades.

AGRAÏMENTS

L'Estratègia ha estat fruit d'un procés de reflexió i participació en el què han participat un nombre molt significatiu de persones i organitzacions de base de l'ESS, entitats representatives, grups polítics municipals, serveis i organismes municipals i supramunicipals. Aquest procés s'ha estructurat durant un any i mig (de febrer de 2019 a juny de 2020) en tres nivells: el Grup Motor, l'Àmbit Participat i les Trobades Participatives.

El Grup Motor és qui ha liderat el procés de definició de l'Estratègia i qui ha implicat i traslladat els avenços al conjunt d'entitats d'ESS. Aquest grup motor ha estat format per cinc entitats de segon i tercer nivell membres de l'AESCAT (la Confederació de Cooperatives de Catalunya, La Confederació, la Taula del Tercer Sector Social, la XES i la Federació de Mutualitats de Catalunya), amb dues representants de cadascuna, quatre membres d'economies col·laboratives, economies comunitàries, del teixit associatiu (Consell d'Associacions de Barcelona) i de finances ètiques (FETS) i tres representants de l'Ajuntament de Barcelona (Direcció de Serveis d'Economia Cooperativa, Social i Solidària i Consum, Direcció Executiva de Desenvolupament Socioeconòmic de Proximitat de Barcelona Activa i Comissionat d'Economia Social, Verda, Desenvolupament Local i Política Alimentària). A totes les persones que hi han treballat intensament els volem agrair la seva dedicació, impuls i voluntat d'entesa; sense la vostra energia i convenciment aquest procés no hagués estat possible

L'Àmbit Participat ha fet d'enllaç amb les entitats de primer nivell i alhora ha revisat i validat la documentació generada allarg del procés de l'Estratègia. Aquest espai de presa de decisions consensuades, ha estat format pels integrants actuals d'un espai amb el mateix nom⁵³ (que venia trobant-se des de 2016), per representants de grups polítics municipals i per persones referents. Han format aquest Àmbit Participat ampliat 76 persones de 54 organitzacions:

AJUNTAMENT DE BARCELONA	FEDERACIÓ DE MUTUALITATS DE CATALUNYA
ARÇ, SCCL	FETS, FINANÇAMENT ÈTIC I SOLIDARI
ATENEU POPULAR 9BARRIS	FORUM SALUT MENTAL
BARABARA EDUCACIÓ SCCL	FUNDACIÓ CIES
BARCELONA ACTIVA	FUNDACIÓ FINANCES ETIQUES (FIARE)
BARCELONA PEL CANVI	FUNDACIÓ ROCA GALÈS
BICIHUB	FUNDACIÓ SURT
BICICLOT, SCCL	GRUP CHM SALUT MENTAL - AMMFEINA
CASA ORLANDAI	GRUP ECOS, SCCL
CIUTADANS	HEDEA STUDIO

⁵³ AMMFEINA, Banc del Temps, Barcola, Confederació de Cooperatives de Catalunya, Consell d'Associacions de Barcelona, Cydònia, Dimmons - UOC, DINCAT - Associació Empresarial d'Economia Social, ECAS - Entitats Catalanes d'Acció Social, FECETC - Federació de Centres Especials de Treball de Catalunya, FCCUC - Federació de Cooperatives de Consumidors i Usuaris de Catalunya, FCTC - Federació de Cooperatives de Treball de Catalunya, Federació ECOM Barcelona, Federació de Mutualitats de Catalunya, FEICAT - Empreses d'Inserció de Catalunya, FETS - Finançament Ètic i Solidari, Fòrum Salut Mental, La Confederació, Taula d'Entitats del Tercer Sector Social de Catalunya, XELL - Xarxa d'Educació Lliure, XES - Xarxa d'Economia Solidària, Xarxa d'Espais Comunitaris, Coòpolis Ateneu Cooperatiu de Barcelona, Xarxa d'Ateneus, (i LaFede.cat, LaCoordi i la FAVB via CAB).

CONFEDERACIÓ DE COOPERATIVES DE CATALUNYA	I-LABSO, SCCL
CONSELL D'ASSOCIACIONS DE BARCELONA	IMPULSEM, SCCL
COÒPOLIS	L'APÒSTROF, SCCL
CUP CAPGIREM BCN	LA CONFEDERACIÓ DEL TERCER SECTOR
CYDÒNIA	LAFÀBRIC@, SCCL
DIMMONS - UOC	MAMMAPROOF
DINCAT – ASSOCIACIÓ EMPRESARIAL D'ECONOMIA SOCIAL	NOVACT
ECAS – ENTITATS CATALANES D'ACCIÓ SOCIAL	OBSERVATORI DEL TERCER SECTOR
ECOM	OPCIONS DE CONSUM RESPONSABLE, SCCL
ERC	PSC
FCCUC - FEDERACIÓ DE COOPERATIVES DE CONSUMIDORS I USUARIS DE CATALUNYA	QUESONI, SCCL
FECETC, FEDERACIÓ DE CENTRES ESPECIALS DE TREBALL DE CATALUNYA	TANDEM SOCIAL, SCCL
FEDERACIÓ CATALANA DE VOLUNTARIAT SOCIAL	TAULA DE CANVI, SCCL
FEDERACIÓ DE COOPERATIVES AGRÀRIES DE CATALUNYA	TAULA DEL TERCER SECTOR SOCIAL
FEDERACIÓ DE COOPERATIVES D'ENSENYAMENT DE CATALUNYA	TEB, SCCL
FEDERACIÓ DE COOPERATIVES D'HABITATGES DE CATALUNYA	XES
FEDERACIÓ DE COOPERATIVES DE TREBALL DE CATALUNYA	XES - BARCELONA

A totes les persones que heu vingut a les trobades de l'Àmbit, que heu revisat les propostes del Grup Motor i les heu debatut obertament, us volem agrair sincerament la vostra participació i generositat, la vostra mirada i la vostra confiança en el procés i en les entitats que l'han liderat.

Durant els mesos de desembre 2019 a febrer 2020 s'han desenvolupat 17 Trobades Participatives amb 203 persones de 116 entitats de l'ESS i organismes públics, per a revisar les línies i fites proposades per l'Àmbit Participat així com per a recollir propostes de treball específiques en totes elles, per sectors d'activitat i per temàtiques transversals

ALMENA COOPERATIVA FEMINISTA, SCCL	FUNDACIÓ APIP-ACAM
ANDRÒMINES	FUNDACIÓ ECOM
ARÇ COOPERATIVA, SCCL	FUNDACIÓ ENGRUNES
ASEM CATALUNYA	FUNDACIÓ EULÀLIA TORRAS DE BEÀ
ASOCIACIÓN PARA EL DESARROLLO DE LOS BANCOS DEL TIEMPO	FUNDACIÓ FIARE
ASSAMBLEA ATURADES DE NOU BARRIS	FUNDACIÓ PER L'HABITATGE SOCIAL DE LLOGUER
ASSOCIACIÓ APASSOS (GUINARDÓ)	FUNDACIÓ PERE TARRÉS
ASSOCIACIÓ BICITOURS	FUNDACIÓ SURT
ASSOCIACIÓ CATALANA DE L'HEMOFÍLIA	GRUP DE CONSUM CYDÒNIA
ASSOCIACIÓ CATNOVA	GRUP DE CONSUM ESTÈVIA
ASSOCIACIÓ DE VEINS I VEÏNES DEL POBLENOU	GRUP DE CONSUM LA UNIÓ DEL POBLENOU
ASSOCIACIÓ FÒRUM SOCIAL MUNDIAL DE LES ECONOMIES TRANSFORMADORES	GRUP DE CONSUM MASSATERRA POBLENOU
ASSOCIACIÓ LA MANGALA	GRUP ECOS, SCCL
ASSOCIACIÓ LLEURE ESPORT	GRUP GEENI

ASSOCIACIÓ MIGRESS	IACTA SOCIOJURÍDICA, SCCL
ASSOCIACIÓ SALUT I FAMÍLIA	IGOP-UAB
ATENEU COOPERATIU BARCELONÈS NORD – LA SARGANTANA SCCL	IMPULSEM SCCL
BANC DELS ALIMENTS DE BARCELONA	IQ COOPERATIVA, SCCL
BARABARA EDCUCACIÓ	L'APÒSTROF, SCCL
BICI CUKTURA BCN	L'ECONOMAT SOCIAL, SCCL
BICICLOT	LA BORDA, SCCL
CALIDOSCOOP, SCCL	LA CIUTAT INVISIBLE, SCCL
CAN70	LA DINAMO FUNDACIÓ
CARGOBICI	LA PERA, SCCL
CENTRE D'ESTUDIS BANC DELS ALIMENTS	LLIBRERIA ROCAGUINARDA
COL·LECTIVAT, SCCL	MENJADOR CA LA ROSA
COMMISSIONAT ECONOMIA SOCIAL	MTAT. P.S. SANT JOSEP DE CALASSANÇ
COMOBA	MÚTUA DEL PERSONAL DE LA CAIXA, MPS
CONFEDERACIÓ DE COOPERATIVES DE CATALUNYA	MÚTUA EMPLEATS DELS TRANSPORTS DE BARCELONA, MPS
CONFEDERACIÓ DEL TERCER SECTOR SOCIAL	MUTUAL DE CONDUCTORS, MPS
COOPCAMP	MUTUAL SALUS, MPS
COOPERACCIÓ	MUTUALITATS DELS ENGINYERS INDUSTRIALS DE CATALUNYA, MPS
COOPERASEC	MUTUAM, MPS
COOPERATIVA ETCÈTERES, SCCL	NUSOS COOPERATIVA, SCCL
COS COOPERACIÓ I SALUT, SCCL	OPCIÓNS DE CONSUM RESPONSABLE, SCCL
CREARSA, SCCL	OUISHARE
CREU ROJA	PANGEA
DIMMONS – UOC	PLA ESTRATÈGIC METROPOLITÀ DE BARCELONA
DIOMCOOP, SCCL	PREVISORA AGRO-INDUSTRIALS, MPS
DISTRICTE DE SANT MARTÍ	PREVISORA GENERAL, MPS
ECAS	PROMOCIÓ ECONÒMICA. DISTRICTE DE SANTS-MONTJUÍC
EL REC SCCL	PROVIVIENDA
EL RISELL, SCCL	QUEPO, SCCL
ESPAI AMBIENTAL COOPERATIVA, SCCL	QUESONI, SCCL (APORTACIONS PER ESCRIT)
FACTORIA DE CICLISTAS	QUEVIURE, SCCL
FASOLÀ, SCCL	REFLEXES, SCCL
FEDELATINA	SEPPRA, SCCL
FEDERACIÓ CATALANA DE VOLUNTARIAT SOCIAL	SIALSIG, SCCL
FEDERACIÓ DE COOPERATIVES AGRÀRIES DE CATALUNYA	SOTRAC
FEDERACIÓ DE COOPERATIVES D'ENSENYAMENT DE CATALUNYA	SUARA COOPERATIVA, SCCL
FEDERACIÓ DE COOPERATIVES DE CONSUMIDORS I USUARIS DE CATALUNYA	TAULA TERCER SECTOR SOCIAL
FEDERACIÓ DE COOPERATIVES DE TREBALL DE CATALUNYA	TEB SCCL
FEDERACIÓ DE MUTUALITATS DE CATALUNYA	THE THINGS NETWORK CATALUNYA
FEDERACIÓ ECOM	UOC
FEMPROCOMUNS, SCCL	UPC

FETS	XES
FIARE BANCA ETICA	XES SANT ANDREU
FORUM SALUT MENTAL	ZUMZEIG, SCCL

Volem agrair la ingent energia canalitzada cap a l'Estratègia, la voluntat mostrada per totes vosaltres per imaginar la ciutat que volem viure i per aportar-hi constructivament. Sense les vostres aportacions no haguessin emergit els projectes de ciutat, un dels pilars que fonamentarà l'acció col·lectiva de les entitats signants de l'Estratègia. Sense vosaltres l'Estratègia no tindria sentit, perquè són les entitats de base les que construeixen dia a dia les veritables alternatives d'ESS per a la ciutat.

Finalment cal agrair a totes aquelles persones, entitats i institucions que prèviament, molt abans de què ningú pensés en l'Estratègia, ja van dedicar esforços, temps i energia en imaginar futurs i fer propostes per a la ciutat de Barcelona.

Reconèixer les aportacions que ens han precedit, per bé que a vegades quedin invisibles, és de justícia. No hem partit de zero, ben al contrari, l'Estratègia ha estat formulada basant-se en la llarga tasca que ja havien fet amb anterioritat persones i entitats (pre)ocupades per l'ESS de Barcelona, i que han recollit els següents documents:

• 10 MESURES PER COOPERATIVITZAR ELS MUNICIPIS. FCTC, 2019.
• 15 MESURES CAP A L'ECONOMIA SOCIAL I SOLIDÀRIA ALS MUNICIPIS. XES, 2019.
• 47 MESURES PER A L'APODERAMENT DIGITAL ALS MUNICIPIS. DIVERSES ENTITATS, 2019.
• ACCIONS PER A UNA SOBIRANIA ENERGÈTICA DES DELS MUNICIPIS. PROPOSTA MUNICIPALISTA 2019. XARXA PER LA SOBIRANIA ENERGÈTICA.
• COMPROMÍS CIUTADÀ PER LA SOSTENIBILITAT 2012-2022. AJUNTAMENT DE BARCELONA, 2012.
• COMPROMÍS LOCAL PER GARANTIR ELS DRETS SOCIALS. TAULA D'ENTITATS DEL TERCER SECTOR SOCIAL DE CATALUNYA, 26 DE MAIG DE 2019.
• CULTURA COOPERATIVA A BARCELONA. COÒPOLIS / ATENEU COOPERATIU DE BARCELONA. COÒPOLIS I AJUNTAMENT DE BARCELONA, 2018.
• DECLARACIÓ DE SHARING CITIES. BARCELONA SHARING CITIES SUMMIT, NOVEMBRE DE 2018.
• DECLARACIÓ PROCOMUNS I PROPOSTES DE POLÍTIQUES PER L'ECONOMIA COL·LABORATIVA PROCOMÚ A BARCELONA. HTTP://PROCOMUNS.NET/CA/POLITQUES
• ESTRATÈGIA D'IMPULS DEL CONSUM RESPONSABLE 2016-2019. AJUNTAMENT DE BARCELONA.
• ESTRATÈGIA D'INCLUSIÓ I DE REDUCCIÓ DE LES DESIGUALTATS SOCIALS DE BARCELONA 2017-2027. ACORD CIUTADÀ PER UNA BARCELONA INCLUSIVA. AJUNTAMENT DE BARCELONA.
• FINANCES ÈTIQUES I SOLIDÀRIES. VALORS, LÍMITS I REPTES. 2019
• GUIA DEL MERCAT SOCIAL. JORDI GARCIA I RUBÈN SURIÑACH. DIPUTACIÓ DE BARCELONA, 2019.
• INFORME LOCALITZACIÓ ODS 2030 A BARCELONA
• L'ABC DE L'ESS ALS MUNICIPIS. XMESS, 2019.
• LES MESURES PER ENFORTIR L'ASSOCIACIONISME I L'ACCIÓ COL·LECTIVA ALS CARRERS DE BARCELONA. CONSELL D'ASSOCIACIONS DE BARCELONA.
• MESURA DE GOVERN PER UNA DEMOCRATITZACIÓ DE LA CURA 2017-2020. AJUNTAMENT DE BARCELONA.
• TREBALLEM PER UNA ECONOMIA MÉS PROPERA. ESTRATÈGIA DE DESENVOLUPAMENT DE PROXIMITAT DE BARCELONA ACTIVA. AJUNTAMENT DE BARCELONA.
UNA MIRADA AL TERCER SECTOR SOCIAL. SONIA FUERTES I JOAN SEGARRA (COORD.) EDITORIAL UOC, 2019.
• XES PROCOMUNS: PER LA CONFLUÈNCIA DEL PROCOMÚ I L'ESS

A totes, gràcies per seguir imaginant un futur millor.

ANNEXES